

Jaarverslag 2023

KB } nationale
bibliotheek

Leeswijzer

Met dit jaarverslag legt de KB verantwoording af over het in 2023 gevoerde beleid en de in dat jaar behaalde resultaten. Het jaarverslag is bedoeld voor de Nederlandse overheid, in het bijzonder het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Daarnaast wil de KB haar collega-instellingen en het publiek informeren over haar activiteiten als de nationale bibliotheek. De beleidsverantwoording is opgebouwd rond de volgende lijnen uit het beleidsplan 2023-2026: Lezen en digitale geletterdheid, Onderzoeken en ontdekken, Duurzame toegang, Informatie en technologie en Organisatie en ontwikkeling (hoofdstukken 2-6). Daarna volgt een beschouwing op de personele en financiële stand van zaken (hoofdstukken 7-8). Hoofdstuk 9 bevat de continuïteitsparagraaf, en de jaarrekening is als hoofdstuk 10 opgenomen.

Het jaarverslag is digitaal beschikbaar via de KB-website.

Jaarverslag 2023

Woord vooraf

In 2023 vierde de KB haar 225e verjaardag. Oppericht in 1798 als de bibliotheek van de volksvertegenwoordiging, is ze inmiddels uitgegroeid tot de nationale bibliotheek die in samenwerking met tal van andere organisaties een derde van de Nederlandse bevolking bereikt met diensten voor lezen en onderzoek.

In 2023 boekten we vele resultaten met impact in het hier en nu, én bereikten we een aantal belangrijke mijlpalen voor de toekomst: na een lange aanloopfase werd besloten het nieuwe publieksgebouw van de KB te realiseren op de huidige locatie in Den Haag, het definitief ontwerp van het nieuwe boekenmagazijn is opgeleverd en voor het digitale magazijn werd de mijlpaal bereikt van een werkende verwerkings- en opslaglijn naar het nieuwe systeem. Bovendien werden er stappen gezet in het aanpassen van relevante wetgeving om open online documenten te kunnen toevoegen aan de nationale bibliotheekverzameling. Ook is er structureel geld vrijgekomen voor de Bibliotheek op school, een belangrijke troef in het bevorderen van het lezen, en daarmee een investering in de toekomst van velen.

De in dit jaarverslag beschreven resultaten komen er niet zonder slag of stoot. We vragen veel van onszelf en van anderen. Het vergt al doende ook aanpassingsvermogen en geduld om nieuwe, passende manieren van organiseren, (be)sturen en verantwoorden te ontwikkelen en te implementeren. We groeien steeds meer in onze nieuwe rol, waarbij we als nationale bibliotheek over de grenzen van onze eigen organisatie heen stappen, en samen met

anderen op eigentijdse manieren werken aan de uitdagingen die de huidige maatschappij stelt. Dat we daarbij de grenzen van het absorptievermogen van onze eigen organisatie op menselijk en financieel vlak hebben bereikt, wordt zichtbaar in dit jaarverslag.

De mooie resultaten en mijlpalen stemmen trots, maar nemen niet weg dat we in zwaarder weer terecht zijn gekomen. Terwijl onze taken fundamenteel zijn veranderd, constateren we dat onze Rijksbijdrage voor de WHW-taken sinds 2004 nagenoeg ongewijzigd is gebleven. Er is sprake van autonome groei van de nationale bibliotheektaken in het digitale domein door de exponentiële groei van relevante informatie en een sterk toegenomen noodzaak voor digitale veiligheidsmaatregelen. We doen - opnieuw - een beroep op het ministerie van OCW om gezamenlijk deze uitdaging het hoofd te bieden, zodat de KB met vrolijker veerkracht kan doorgaan op de ingeslagen, succesvolle weg.

We sluiten af met veel dank aan alle KB'ers en aan onze samenwerkingspartners voor ieders bijdrage in het afgelopen jaar. Samen zorgen we ervoor dat we een bron van inspiratie en ontwikkeling vormen voor velen.

mr. T.H.J. (Tjibbe) Joustra
Voorzitter Algemeen Bestuurscollege

dr. E.J.B. (Lily) Knibbeler
Algemeen directeur

Inhoudsopgave

1. Organisatie	8	6. Organisatie en ontwikkeling	28
2. Lezen en digitale geletterdheid	12	7. Personeel	32
3. Onderzoeken en ontdekken	16	8. Financiën	36
4. Duurzame toegang	20	9. Continuïteitsparagraaf	42
5. Informatie en technologie	24	10. Jaarrekening	52
		11. Overige gegevens	82

Organisatie

1.1 Bestuur en organisatie

De KB bestaat dit jaar 225 jaar; zij is in 1798 opgericht als bibliotheek van de volksvertegenwoordiging. Sinds 1993 is de KB een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO), gefinancierd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Met ingang van 1 januari 2015 zijn de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) en de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen voor de KB van kracht geworden, naast de al relevante Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW).

De bevoegdheid tot regeling en bestuur van de KB berust bij het Algemeen Bestuurscollege (ABC). Het ABC vergaderde in 2023 vier keer, net als zijn auditcommissie (AC). In beide gremia spelen niet alleen reguliere zaken zoals de begroting en het jaarverslag een grote rol, maar ook bijvoorbeeld de herhuisvesting. Daarnaast staat men regelmatig stil bij het organisatiebeleid, subsidieprogramma's en ontwikkelingen in de diverse netwerken waarin de KB actief is. De taken en bevoegdheden van de ABC-leden en de algemeen directeur zijn vastgelegd in het Reglement van de Koninklijke Bibliotheek, dat is vastgesteld op 7 februari 2023.

Binnen het kader van het door het ABC vastgestelde beleid berust de dagelijkse leiding van de KB bij de algemeen directeur, die verantwoording verschuldigd is aan het ABC. De algemeen directeur vormt samen met de directieteamleden het directieteam van de KB. De adjunct-directeur is tevens plaatsvervangend algemeen directeur.

Met ingang van 1 januari 2020 heeft de KB op grond van het financiële belang en de maatschappelijke functie een zogenaamde oob-status gekregen ('organisatie van openbaar belang'). Dit is van invloed op de governance- en toezichtstructuur van de KB: ten minste één lid van de auditcommissie is onafhankelijk van de KB (per 1-6-2021 prof. dr. E.G.J. Vosselman); er gelden strengere eisen ten aanzien van de kwaliteitsbeheersing en de onafhankelijkheid van de accountant die is belast met de jaarrekeningcontrole; de controleverklaring bij de jaarrekening is uitgebreider en gaat onder meer in op de kernpunten van de controle; en de uitvoering van de jaarrekeningcontrole komt onder toezicht te staan van de AFM.

Samenstelling Algemeen Bestuurscollege in 2023
mr. T.H.J. (Tjibbe) Joustra (voorzitter, tweede termijn, tot 1 november 2025)
dr. K. (Karin) Amatmoekrim (eerste termijn, tot 1 januari 2026)
prof. dr. B.A. (Beatrice) de Graaf (eerste termijn, tot 1 november 2024)
drs. A.S. (Annette) Roeters (eerste termijn, tot 1 januari 2026) (tevens lid AC)
dhr. W. (Wim) van der Stelt (tweede termijn, tot 1 juli 2024) (tevens voorzitter AC)

Samenstelling directie in 2023

dr. E.J.B. (Lily) Knibbeler (algemeen directeur)
drs. J.W. (Jan Willem) van Wessel (adjunct-directeur)

De directie vormt met nog vijf andere directieteamleden het directieteam. Deze leden hebben ieder drie rollen:

- Portefeuillehouder op strategische doelen
- Aanspreekpunt voor een aantal afdelingshoofden
- Werkveldkenner voor een specifiek werkveld

R. (Ronald) Huizer

- Portefeuillehouder Lezen & Digitale geletterdheid
- Aanspreekpunt afdelingshoofden Bibliotheekstelsel, Marketing & Educatie, Publieksdiensten
- Werkveld OB-domein en boekenvak

dr. M. (Martijn) Kleppe

- Portefeuillehouder Onderzoeken & Ontdekken
- Aanspreekpunt afdelingshoofden Collecties, Onderzoek
- Werkveld Wetenschap

drs. G.T. (Geertrui) Verbraak

- Portefeuillehouder Duurzame Toegang
- Aanspreekpunt afdelingshoofden Collectiebehoud, Collectiedata, Digitale Duurzame Toegang, Digitalisering
- Werkveld Erfgoed

drs. N. (Niek) Schrotten

- Portefeuillehouder Informatie & Technologie
- Aanspreekpunt afdelingshoofden Informatiebeleid, IT-Servicemanagement, Informatietechnologie, Projecten & Programma's
- Werkveld ICT/informatiebeleid

drs. E.M. (Eva) de Jong

- Portefeuillehouder Bedrijfsvoering
- Aanspreekpunt afdelingshoofden Financiën, HR, Gebouw, Facility Management & Inkoop
- Werkveld inwonende instellingen en Haagse omgeving

Dr. E.J.B. (Lily) Knibbeler is als algemeen directeur tevens het aanspreekpunt voor de afdelingshoofden Bestuurs- en Organisatiezaken en Corporate Communicatie.

1.2 Wettelijke taken

De Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW, Art. 1.5) en de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob, Art. 9) beschrijven de taken en het werkterrein van de KB. Deze komen samen in het Reglement van de Koninklijke Bibliotheek. Dat Reglement vat de taken van de KB als volgt samen (Art. 2.2): 'De Koninklijke Bibliotheek is als nationale bibliotheek werkzaam op het gebied van het bibliotheekwezen en heeft in ieder geval tot taak:

- a. Informatievoorziening op het gebied van de Nederlandse geschiedenis, cultuur en samenleving, aan het hoger onderwijs, het wetenschappelijk onderzoek, het openbaar bestuur en de uitoefening van beroep of bedrijf;
- b. het aansturen van het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen door:
 1. afstemming en coördinatie;
 2. educatie, informatie en reflectie;
 3. vertegenwoordiging en promotie;
- c. het in stand houden van de landelijke digitale bibliotheek;
- d. het verzorgen van een bibliotheekvoorziening van noodzakelijk omgezette werken voor personen met een handicap;
- e. het zorg dragen voor de nationale bibliotheekverzameling van geschreven, gedrukte en digitale publicaties;
- f. het bevorderen van de totstandkoming en instandhouding van nationale voorzieningen voor duurzaam behoud, beheer, ontsluiting en beschikbaarstelling van de nationale bibliotheekverzameling op haar werkterrein;
- g. het verrichten van onderzoek, gericht op de voorbereiding en uitvoering van het beleid op het in de wet genoemde terrein;
- h. het zorg dragen voor landelijke programma's voor conservering en digitalisering;
- i. het bijdragen aan de internationale infrastructuur voor de duurzame toegankelijkheid van digitale wetenschappelijke publicaties;
- j. het bevorderen van de afstemming met

overige wetenschappelijke bibliotheken in en buiten Nederland;

- k. het bevorderen van de samenwerking met archieven, musea en uitgeverijen op haar werkterrein;
- l. het bevorderen van de internationale samenwerking op haar werkterrein.'

In *Woorden verbinden mensen* (beleidsplan 2023-2026) heeft de KB haar strategie ter concretisering van deze taken beschreven conform de wettelijke verplichting (WHW, art. 2 en 2.2a, lid 1 en Wsob, art. 19.3).

1.3 Missie en visie

Missie

De KB verbindt mensen en woorden en draagt zo bij aan een slimmer, vaardiger en creatiever Nederland, nu en in de toekomst.

Visie

De KB is al eeuwenlang een bron van inspiratie en ontwikkeling. Opgericht in 1798 groeiden we uit van een bibliotheek voor de volksvertegenwoordiging naar een brede, veelzijdige organisatie, die de nationale bibliotheekcollectie zichtbaar, bruikbaar en houdbaar maakt voor alle Nederlanders en voor elk type gebruik, nu en in de toekomst. Wij verbinden mensen en woorden om bij te dragen aan een slimmer, vaardiger en creatiever Nederland.

We maken voor iedereen in Nederland onderzoeken, lezen, ontdekken en een leven lang leren mogelijk. Thuis en in de bibliotheek, online en offline. Dat doen we opgavegericht met vele samenwerkingspartners, nationaal en internationaal en met bezoekers en gebruikers zelf. Een veilige, toegankelijke en verbonden publieke ruimte, fysiek en digitaal, zien we als daarvoor noodzakelijk.

Onze collecties zijn de basis van ons handelen. Ze zijn onderdeel van de keten van kennis en verhalen die in en over Nederland zijn vastgelegd, en groeien dagelijks. Deze collecties, fysiek en digitaal, bieden we bruikbaar voor mens en machine aan, houden we duurzaam toegankelijk en verbinden we met de collecties van anderen. Zo verrijken we de samenleving met de kracht van woorden.

1.4 Strategische doelen

2023 is het eerste jaar van *Woorden verbinden mensen*, het plan dat de doelen en ambities van de KB in de periode 2023-2026 beschrijft. Dit jaarverslag toont hoe we in 2023 invulling hebben gegeven aan de volgende drie strategische doelen die we in dat plan hebben gedefinieerd:

- **Lezen en digitale geletterdheid**
Meer mensen de kans geven om te lezen en mee te doen in de informatiesamenleving.
- **Onderzoeken en ontdekken**
Versterken van de verbinding tussen onderzoek en samenleving.
- **Duurzame toegang**
Zorgen voor de nationale bibliotheekverzameling.

Deze drie doelen kunnen we alleen bereiken door ook veel werk te verzetten op de volgende terreinen:

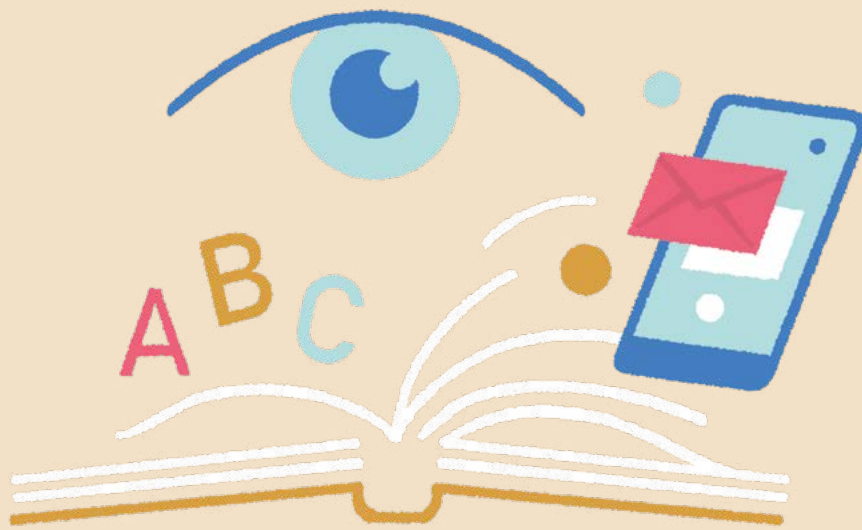
Informatie en technologie

We zetten informatietechnologie in om onze doelen te bereiken.

Organisatie en ontwikkeling

We ontwikkelen onszelf en onze organisatie opgavegericht in samenwerking met netwerkpartners.

Wat we het afgelopen jaar per doel hebben bereikt staat beschreven in de hoofdstukken 2-6. Achter in die hoofdstukken zijn indicatoren opgenomen.

Lezen en digitale geletterdheid

Lezen opent je wereld en verruimt je blik. 2,5 miljoen mensen in Nederland zijn onvoldoende leesvaardig om succesvol deel te kunnen nemen aan de samenleving. En zelfs 4 miljoen mensen hebben onvoldoende digitale vaardigheden om bijvoorbeeld te communiceren met de overheid. De KB vindt het belangrijk om hulp te bieden aan deze mensen, om zo de maatschappelijke ongelijkheid te verminderen. In ons beleidsplan hebben we twee ambities geformuleerd. Hieronder stellen we vast wat we het afgelopen jaar hebben bereikt.

Ambitie 1: Ervor zorgen dat meer mensen de kans krijgen om te lezen.

Als nationale bibliotheek maken we lezen mogelijk voor iedereen, ook voor kinderen, jongeren en mensen met een leesbeperking. Zo dragen we bij aan een geletterde samenleving. Dit doen we samen met de openbare bibliotheken. Helaas is ook dit jaar weer uit PISA-onderzoek gebleken dat de leesvaardigheid van Nederlandse scholieren achteruit is gaan. Een reden te meer om extra aandacht te besteden aan juist deze doelgroep.

LEES-app voor vmbo en mbo

In 2023 heeft de KB zich vooral ingespannen om nieuwe doelgroepen aan het lezen krijgen, zoals vmbo-scholieren en mbo-studenten. Van deze groep is bekend dat ze wel een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Hiertoe hebben we een speciale app ontwikkeld, die eind augustus is gelanceerd: LEES. Deze laagdrempelige, gratis app bevat ruim 120 aansprekende e-books en luisterboeken voor de doelgroep 12 tot 18 jaar. Het aanbod is in samenspraak met de doelgroep, leesconsulenten en uitgevers samengesteld. De LEES-app is een jaar beschikbaar. Doel van deze pilot is om een bijdrage te leveren aan de leesbevordering en geletterdheid van deze jongeren. De app is 40.000 keer gedownload, en daarmee hebben we onze doelstelling gehaald.

Online Bibliotheek

De online Bibliotheek is in 2023 gegroeid van circa 524.000 naar ruim 608.000 leden, een stijging van 16%. Samen leenden zij bijna 5,5 miljoen e-books en 2,3 miljoen luisterboeken. Van de 115.000 nieuwe leden was 46% 18 jaar of jonger, mede dankzij de campagne Vakantielezen. Staatssecretaris Uslu (Cultuur en media) benadrukte het belang van de online Bibliotheek, en pleitte voor een uitbreiding. Hiervoor stelde zij, naast de jaarlijkse € 5 mln., een extra bedrag van € 8 mln. beschikbaar in 2023 en 2024. De online Bibliotheek bevat inmiddels 41.591 e-books, 13.013 luisterboeken en 26 tijdschriften.

Kunst van Lezen/Tel mee met taal

Bibliotheken krijgen de komende jaren € 74 mln. extra om met nog meer scholen en kinderdagverblijven te kunnen samenwerken. Dit gebeurt via twee leesbevorderingsprogramma's van Kunst van Lezen: BoekStart (het preventieve onderdeel van het actieprogramma Tel mee met Taal) en de Bibliotheek op school. Voor deze programma's is de KB samen met Stichting Lezen verantwoordelijk. De komende drie jaar kunnen hierdoor 1.800 kinderdagverblijven en basisscholen, het vmbo, het praktijkonderwijs en het beroepsonderwijs voor het eerst gaan samenwerken met de bibliotheek. Daarnaast kunnen ruim 6.000 kinderopvanglocaties en scholen hun bestaande samenwerking met de lokale bibliotheek uitbouwen. Ook met de leesbevorderingsimpuls Masterplan basisvaardigheden van € 12,9 mln. is BoekStart in de kinderopvang uitgebreid, evenals de Bibliotheek op school voor basisscholen en vmbo. Verschillende bibliotheken die nog geen Bibliotheek op school-activiteiten hadden, waaronder de Bibliotheek Den Haag, zijn mede hierdoor gestart met dit programma. De KB levert bovendien in de context van Tel mee met Taal landelijke ondersteuning (modules) aan lokale bibliotheken, waarmee deze laagtaalvaardige gezinnen kunnen bereiken om zo de cyclus van laaggeletterdheid te doorbreken. De certificering van Taalhuizen zorgt ervoor dat de kwaliteit van de ondersteuning van laaggeletterden beter wordt.

Aangepast Lezen

De KB is verantwoordelijk voor het verzorgen van een bibliotheekvoorziening van noodzakelijk omgezette werken voor personen met een leesbeperking. Via de beleidslijn Aangepast Lezen worden boeken, kranten en tijdschriften aangeboden in een aangepaste vorm (audiolezen, braillelezen, letterlezen en combilezen) waardoor ook mensen met een leesbeperking goed mee kunnen doen aan het dagelijks leven. Ruim 1,1 miljoen Nederlanders hebben een leesbeperking. Zo telt ons land 250.000 blinden en slechtzienden en hebben ruim 850.000 Nederlanders dyslexie. De Bibliotheekservice Passend Lezen, Dedicon en de CBB verzorgen samen de dienstverlening (creatie en beschikbaarstelling van aangepaste leesvormen). De collectie is in 2023 gegroeid, net als het aantal gebruikers.

Ambitie 2: Ervor zorgen dat meer mensen kunnen meedoen in de (digitale) maatschappij.

Digitalisering en technologie spelen een belangrijke rol in de samenleving. Voor bijna alle overheidsdiensten heb je digitale vaardigheden nodig, maar ook voor bankzaken en het gebruik van het

openbaar vervoer. En dat geldt bijvoorbeeld ook voor het vinden van betrouwbaar nieuws. De KB wil mensen helpen om goed mee te kunnen doen in de informatiesamenleving. Dat doen we met een aantal programma's.

Digitaal Burgerschap

Een van die programma's is het programma Digitaal Burgerschap (met stichting PICA). Digitaal burgerschap betekent dat mensen zich actief, weerbaar en vaardig kunnen bewegen in de online informatiesamenleving. Bibliotheken en provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) die burgers willen helpen digitaal vaardig(er) te worden, kunnen vanuit dit programma ondersteuning krijgen, met geld en expertise. In totaal hebben 52 bibliotheken zich in 2023 hiervoor aangemeld en financiering aangevraagd. De KB is bovendien toegetreden tot de Alliantie Digitaal Samenleven, die ernaar streeft dat iedereen zich betrokken en zelfverzekerd voelt in de digitale samenleving.

Digitale inclusie

De samenwerking tussen bibliotheken, de Belastingdienst en Dienst Toeslagen is met 4 jaar verlengd via het convenant 2024-2027. De middelen van het convenant geeft de KB via een subsidieregeling door aan bibliotheken. Voor de Informatiepunten Digitale Overheid (inmiddels op 703 locaties) ligt de regie nu bij gemeenten, met ondersteuning vanuit de KB en de POI's. Het in het voorjaar gerealiseerde dashboard Informatiepunten Digitale Overheid geeft zowel bibliotheken als overheden de informatie om de dienstverlening continu te verbeteren.

AI-Parade

De AI-Parade heeft in 2023 35 bibliotheken aangedaan. Bezoekers van bibliotheken kunnen hiermee kennismaken met artificiële intelligentie (AI). Centraal staan vragen als: wat is AI? Wat merk je ervan in het gewone leven? En wat zijn de gevolgen voor de samenleving? De AI-Parade is een initiatief van de Nederlandse AI Coalitie. De KB is hier lid van en is medeorganisator van de AI-Parade.

Lezen en digitale geletterdheid

Landelijke Digitale Bibliotheek* (art. 9 Wsob):

Ontwikkeling in aanbod van digitale werken uitgesplitst naar subtype:

<u>E-books:</u>	41.591
<u>Luisterboeken:</u>	13.013
<u>Digitale tijdschriften:</u>	26
<u>Aantal verschillende titels geleend:</u>	55.773

Ontwikkeling in bereik en gebruik van de digitale bibliotheek, uitgesplitst naar doelgroep:

<u>E-books (jeugd):</u>	486.585
<u>E-books (volwassenen):</u>	5.005.597
<u>E-books (totaal):</u>	5.492.182
<u>Luisterboeken (jeugd):</u>	575.660
<u>Luisterboeken (volwassenen):</u>	1.719.639
<u>Luisterboeken (totaal):</u>	2.295.299

Noodzakelijk omgezette werken (art. 9 Wsob):

Ontwikkeling in aanbod van noodzakelijk omgezette werken en ontwikkeling in bereik en gebruik van noodzakelijk omgezette werken:

<u>Totale aanwas omgezette werken:</u>	4215
<u>Klanten aangepaste leesvormen:</u>	56.412
<u>Uitleningen totaal:</u>	1.836.338

*Tevredenheid rapporteren we vanaf 2024 1 x per jaar; in 2023 niet gemeten.

Onderzoeken en ontdekken

Er zijn steeds meer bronnen beschikbaar om onze wereld te onderzoeken en te ontdekken. Het is vaak moeilijk om de betrouwbaarheid ervan te achterhalen en er lijken meer waarheden te bestaan dan ooit. We versterken de verbinding tussen onderzoek en samenleving, voor nieuwsgierige mensen van jong tot oud. In ons beleidsplan hebben we twee ambities geformuleerd. Hieronder stellen we vast wat we het afgelopen jaar hebben bereikt.

Ambitie 1: We versterken de verbinding tussen onderzoek en samenleving.

Bij de KB kun je terecht voor alles wat in en over Nederland verschijnt, op elk vakgebied, uit heden en verleden. Hiermee ondersteunen we mensen die onderzoek doen in de sociale en geesteswetenschappen. De KB is actief betrokken bij de ontwikkelingen rond Open Science, waarbij wetenschappelijk onderzoek niet alleen toegankelijk is voor wetenschappers, maar ook voor de maatschappij en het bedrijfsleven.

Open Science: convenant en onderzoeksomgeving

De KB heeft samen met veertien andere organisaties het Open Science-convenant ondertekend, om de overgang naar Open Science te versnellen. In 2023 heeft de KB samen met de universiteitsbibliotheken onderzocht hoe wetenschappelijke kennis beter toegankelijk, toepasbaar en herbruikbaar kan worden gemaakt. Zie voor de uitkomsten het rapport *Toegangsvormen tot wetenschappelijke publicaties voor onderzoeksinstellingen en het brede publiek*. De KB onderzoekt verder hoe ze via een nieuwe zoekomgeving kan gaan bijdragen aan het beter toegankelijk maken van open access-publicaties, waarbij ook aandacht is voor de begrijpelijkheid en toepasbaarheid van teksten. Dit is vooral van belang voor gebruikers die zich niet in de academische wereld bevinden. Denk aan leraren en mensen die in de zorg werken.

NWO stelt € 15 mln. beschikbaar voor het SSHOC-NL-Consortium

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) heeft ruim € 15 mln. beschikbaar gesteld voor het veilig en ethisch verantwoord koppelen en analyseren van data. Het geld gaat naar het zogeheten SSHOC-NL-Consortium (Social Science and Humanities Open Cloud for the Netherlands). Dit voedt weer de European Open Science Cloud (EOSC). In dit verbond werken veel Nederlandse universiteiten en kennisorganisaties, waaronder de KB, samen. Zij delen nu vaak al data en technologie in de projecten ODISSEI en CLARIAH: ODISSEI voor de sociale wetenschappen, CLARIAH voor de

geesteswetenschappen. De grote Nederlandse tekstcollecties van de KB vormen met het materiaal van Beeld en Geluid en de collecties van de KNAW-instituten de ruggengraat van CLARIAH. SSHOC loopt van 2024 tot 2028.

Delpher bestaat tien jaar

In 2023 vierden we het tienjarig bestaan van Delpher, een online databank met gedigitaliseerde Nederlandse boeken, kranten, tijdschriften en radioberichten. In 2023 zijn er 113.000 nieuwe tijdschriftafleveringen toegevoegd aan Delpher, waardoor er inmiddels 140 miljoen gedigitaliseerde pagina's doorzoekbaar zijn voor historisch onderzoek.

Andere diensten

Ook met onze andere online diensten, zoals DBNL en literatuurgeschiedenis.org, bieden we aan scholieren, studenten, onderzoekers en geïnteresseerden een schat aan informatie. Van DBNL hebben we de digitale toegankelijkheid verbeterd en de collecties verder uitgebreid. Literatuurgeschiedenis.org wordt veel geraadpleegd in het onderwijs. De Taalunie en het Letterenfonds hebben hun subsidie voor deze dienst verlengd. Het bezoek aan de leeszaal van de KB en het raadplegen van de collecties door onderzoekers neemt weer toe. Dit jaar waren er 43.871 bezoekers, 10.000 meer dan in 2022.

AI en onderzoek

Na jaren voorbereiding is er € 10,3 mln. beschikbaar gekomen vanuit de Nationale Wetenschapsagenda voor HAICu, een project waar de KB medeoprichter van is. In dit project zetten we AI in om digitale erfgoedcollecties nóg beter te ontsluiten. Gebruikers kunnen hierdoor gemakkelijker gebeurtenissen vanuit verschillende perspectieven duiden en deze op echtheid beoordelen. Het project heeft een looptijd van 6 jaar.

SURF ontwikkelt een eigen open taalmodel: GPT-NL. Nederland zet hiermee een belangrijke stap op het gebied van generatieve AI-taalmodellen. Een eigen open taalmodel zorgt voor meer kennis over dit onderwerp en betekent daarnaast een stimulans voor onderzoek en innovatie op het vlak van AI. De KB gaat hieraan meedoen en heeft de samenwerking met SURF geïntensiveerd.

Ambitie 2: Onze collectie een bron van verwondering en inspiratie laten zijn.

De KB biedt steeds meer onderdelen van haar collectie aan op Wikimedia, waardoor deze vrij hergebruikt kunnen worden. Met onze partners in het Netwerk Digitaal Erfgoed werken we aan een nieuwe versie van het Geheugen van Nederland. Hier gaan we verbonden digitale collecties van verschillende instellingen op een gebruikersvriendelijke manier aanbieden. Daarnaast delen we de kennis over onze collecties via publicaties, lezingen en optredens in de media.

Flora Batava

De KB heeft in 2023 een eerste moderne herdruk van de negentiende-eeuwse *Flora Batava* uitgebracht, ter gelegenheid van het 225-jarig jubileum van de KB (zie 6.1). De *Flora Batava* is het standaardwerk over de wilde planten die in Nederland voorkomen. Het origineel verscheen in serievorm tussen 1800 en 1934. Er is inmiddels een tweede druk van het boek verschenen. Het NOS-journaal besteedde aandacht aan het boek en de tentoonstelling in Huis van het boek trok veel bezoekers. Ook hebben we de *Flora Batava* online gepubliceerd als digitaal bladerboek en als linked-dataset. Tot slot is er ook een kleurboekversie uitgebracht.

Chatbot Visboeck en Medieval Me

In samenwerking met de TU Delft ontwikkelde de KB de CuratorBot – een AI-chatbot die met je in gesprek gaat over het populaire *Visboeck* van de Scheveningse afslager Adriaen Coenen, op basis van wetenschappelijke teksten over het boek. Samen met de Universiteit Utrecht hebben we de *serious game Mediavel Me* verder ontwikkeld. In dit online spel leren scholieren (vmbo, havo, vwo) onderzoek te doen naar het middeleeuwse handschrift *Der Naturen Bloeme*, door vanuit verschillende disciplines samen te werken. De makers wonnen de publieksprijs op de *Onderwijs met Games Studiedag*.

Museumnacht en tentoonstelling met Tweede Kamer

Op 7 oktober deed de KB mee met de Haagse Museumnacht. Bezoekers konden onder andere een rondleiding krijgen door de magazijnen, meedoen met bieryoga of met een plantenpubquiz, of ze konden een monoprint laten maken. Er kwamen rond de 1.600 mensen op af. Samen met de Tweede Kamer hebben we een tentoonstelling samengesteld met werken die in de afgelopen twee eeuwen het politieke denken en de politieke besluitvorming in

Nederland hebben beïnvloed. De tentoonstelling werd geopend door de toenmalige Kamervoorzitter Vera Bergkamp.

Podcast Venlo-incident

In november lanceerde de KB een podcast over het Venlo-incident in 1939. Een schietpartij, spionage, nepnieuws... wat speelde er precies? Huibert Crijns, collectiespecialist geschiedenis bij de KB en NTR-regisseur Paul Ruigrok lichten deze gebeurtenis toe, met een link naar nepnieuws in het heden.

Onderzoeken en ontdekken

Onderzoek van onderzoeksbureau Dialogic wijst uit dat het totale bereik onder (Sociale en Geesteswetenschappen)-onderzoekers is:

<u>Bereik onder Sociale wetenschappers:</u>	28,3%
<u>Bereik onder Geesteswetenschappers:</u>	75,9%

Digitale dienstverlening voor alle Nederlanders om professioneel en vrijetijdsonderzoek mogelijk te maken*

<u>Gebruik Delpher (aantal sessies):</u>	3.032.737
<u>Gebruik Delpher (onder SG-Wetenschappers):</u>	34,1%
<u>NPS-score Delpher (onder SG-Wetenschappers):</u>	78,2%
<u>Bereik Delpher onder alle Nederlanders:</u>	5%
<u>Gebruik DBNL (aantal sessies):</u>	7.204.351
<u>Bereik DBNL onder alle Nederlanders:</u>	9%
<u>Gebruik DBNL onder SG-Wetenschappers:</u>	34,7%
<u>NPS-score DBNL (onder SG-Wetenschappers):</u>	50,3%
<u>Datasets aangevraagd door onderzoekers (auteursrechtelijk beschermd):</u>	37
<u>Datasets aangevraagd door onderzoekers (rechtenvrij):</u>	57
<u>Gebruik datasets onder SG-Wetenschappers</u>	20%
<u>NPS-score datasets (onder SG-Wetenschappers)**</u>	20%

Digitale dienstverlening voor alle Nederlanders om de collectie te ontdekken

<u>Aantal bezoeken Wikimediapagina's***:</u>	360.366.879
--	-------------

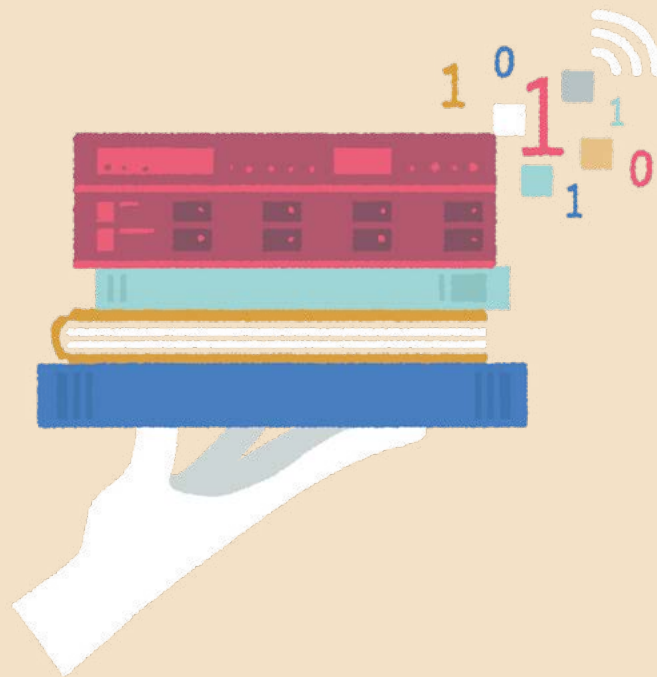
Fysieke onderzoek & ontbedienstverlening voor alle Nederlanders

<u>Bezoeken aan onze leeszaal*:</u>	43.871
<u>Bezoeken aan onze evenementen in de KB:</u>	2.047
<u>Aantal uitleningen/ verstrekken publicaties:</u>	44.668

*De tevredenheid van de gebruikers van Delpher, DBNL en datasets & bezoekers van de Leeszaal rapporteren we om het jaar. Dit is in 2023 niet gemeten.

**Let op, het aantal respondenten is laag (n=15), anders dan bij de andere cijfers kan de representativiteit daarmee niet gegarandeerd worden.

***Het gaat hier om Wikimediapagina's met KB-media of -verwijzing.

Duurzame toegang

Wat vandaag online komt, is het digitale erfgoed van de toekomst. Websites van vandaag de dag geven de generaties na ons een kijkje in het leven in de 21ste eeuw, terwijl middeleeuwse handschriften ons helpen om eeuwen terug te kijken. Woorden laten je tijdreizen. In ons beleidsplan hebben we vijf ambities geformuleerd. Hieronder stellen we vast wat we het afgelopen jaar hebben bereikt.

Ambitie 1:
De nationale bibliotheekverzameling steeds meer een afspiegeling laten zijn van wat geschreven wordt in en over Nederland.

Als nationale bibliotheek bewaart de KB zoveel mogelijk van wat in of over Nederland gepubliceerd wordt, zodat onze kennis van de wereld bewaard blijft voor volgende generaties.

Collectieplan

De KB heeft een strategisch collectieplan opgesteld, waarin we voor het eerst niet de volledigheid maar representativiteit van de collectie centraal stellen. Dit is mede nodig omdat de hoeveel informatie sterk groeit, in steeds meer verschillende vormen. Om te voldoen aan de internationale afspraken over het bewaren van Nederlandse teksten is het van belang om steeds meer digitaal geboren informatie op te kunnen slaan. Al enkele jaren is de KB in gesprek met OCW over het feit dat de KB haar digitale activiteiten onvoldoende gefinancierd ziet en dat daarmee de invulling van deze taak onder druk staat. We hebben daarom dit jaar besloten om een deel van de middelen voor de digitalisering van papieren erfgoedcollecties in te zetten voor het behoud van digitale collecties die anders verloren zouden gaan.

Meerstemmigheid

In 2023 hebben we meer aandacht besteed aan stemmen die minder terugkomen in onze historische collecties, zoals die van vrouwen en mensen met een migratie-achtergrond. Ook zijn er extra middelen beschikbaar gekomen voor de digitalisering van collecties rond het slavernijverleden. In het programma Indisch Erfgoed Digitaal werkt de KB samen met het Indisch Herinneringscentrum (IHC) en het Netwerk Oorlogsbronnen (NOB) aan het digitaliseren en ontsluiten van Indisch Erfgoed. De KB digitaliseert de Indische archieven en collecties, het IHC en het NOB zorgen ervoor dat deze archieven en collecties online verbonden en ontsloten worden via een portal.

Ambitie 2:
Bibliotheekcollecties verbinden en zo de nationale bibliotheekverzameling vormen.

De KB maakt niet alleen de eigen collectie toegankelijk door deze te digitaliseren, maar ook die van anderen. Door de collecties van alle publiek gefinancierde bibliotheken met elkaar te verbinden, vormen we de bibliotheekcollectie Nederland. Dit doen we volgens DERA-richtlijnen, waarmee de collecties duurzaam toegankelijk worden gemaakt.

Netwerk Digitaal Erfgoed en Verbonden digitaal erfgoed

De KB is een belangrijke partner in het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE). Vanuit de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed streven we ernaar om persistente linked data te publiceren. Een visie hierop is opgesteld en afgestemd met onder andere onze partners in het NDE. De KB spant zich hier vooral in om verbindingen te leggen tussen bibliotheekcollecties.

De pilot van het programma Verbonden digitaal erfgoed (van stichting PICA) is afgerond. De KB werkt hierin samen met openbare en universiteitsbibliotheken. Het doel van deze pilot was om kennis en ervaring op te doen met het verbinden van digitale erfgoedcollecties van bibliotheken op basis van de DERA (Digitaal Erfgoed Referentie Architectuur). In 2023 is de pilot overgegaan in een structurele programmalijn.

Voor het eerst deed een KB-team mee aan de HackaLOD, de hackathon voor het erfgoedveld. Hierbij werken verschillende teams met erfgoeddata om apps, games en andere creatieve toepassingen te ontwikkelen voor een breed publiek. Het KB-team bouwde een tool met de naam *Vertel-aLOD*, waarmee gebruikers konden ontdekken hoe de wereld eruitzag in een bepaald jaar.

Ambitie 3:
De nieuwe aanwas voor de nationale bibliotheekverzameling zo digitaal mogelijk binnenhalen.

De KB zet de komende jaren in op het behouden van gedigitaliseerde en digitaal geboren collecties. Met dat laatste bedoelen we digitale kranten, tijdschriften, boeken en websites.

Wetgeving online documenten

De lobby voor wetgeving voor het kunnen bewaren van open online documenten heeft er na tien jaar toe geleid dat er een motie door de Tweede Kamer is aangenomen, waarin de minister wordt opgeroepen om te verkennen wat nodig is. Dit is een belangrijke stap om de volledigheid van de nationale bibliotheekverzameling te waarborgen. Op dit moment hebben we een webarchief van ruim 23.000 websites, waarbij we voor elke website handmatig toestemming vragen aan de rechthebbenden. Als de wet wordt aangepast om het behoud van open online documenten mogelijk te maken, kan er op termijn meer webcontent worden opgeslagen.

Ambitie 4:

De nationale bibliotheekverzameling optimaal beschikbaar maken voor mensen en machines. Onze kennis en expertise hierover delen we graag.

We vormen en beschrijven de collecties en zorgen dat die optimaal beschikbaar zijn. Artificial Intelligence (AI) kan hier een belangrijke rol bij spelen.

AI en bibliotheken

De KB heeft met WaU-subsidie (zie onder 5.2) applicaties ontwikkeld waarmee je metadata aan publicaties kunt toekennen. Hiermee worden collecties beter vindbaar voor een breder en diverser publiek. Ook worden ze toegankelijker dankzij menselijke beoordeling en automatische patroonherkenning.

Ambitie 5:

De nationale bibliotheekverzameling voor volgende generaties beschikbaar houden.

In 2028 zal de fysieke collectie van de KB zijn overgebracht naar het nieuwe magazijn in de Harnaschpolder. De bouw van een nieuw magazijn is noodzakelijk omdat het huidige gebouw onvoldoende opslagcapaciteit heeft voor de almaar groeiende fysieke collectie. Tegelijkertijd werken we aan een nieuw digitaal magazijn.

Mijlpaal: programma Nieuw digitaal magazijn afgerond

In de afgelopen jaren heeft de KB gewerkt aan een nieuw digitaal magazijn om haar digitale collecties een beter thuis te geven. In dit traject zijn alle processen en systemen aangepast waarmee de KB digitale collecties binnenhaalt, verwerkt en opslaat. Ook moeten de huidige collecties in het digitale magazijn worden verhuisd naar het nieuwe digitale

magazijn. We zijn begonnen met de datamigratie van de lokale opslagomgeving naar de opslagomgeving in Apeldoorn. Hiermee is een belangrijke mijlpaal bereikt om de digitale, nationale bibliotheekcollectie zichtbaar, bruikbaar en houdbaar te maken.

Nieuw boekenmagazijn: ontwerp klaar

In 2028 zal onze fysieke collectie zijn overgebracht naar het nieuwe magazijn in de Harnaschpolder. Architectenbureau Office Winhov heeft een ontwerp van ons nieuwe boekenmagazijn gepresenteerd. In dit ontwerp besteedt het bureau veel aandacht aan veiligheid en duurzaamheid. In 2026 moet dit klimaatneutrale magazijn klaar zijn.

Brand en lekkages

De instandhouding van het huidige gebouw, dat wij huren van het Rijksvastgoedbedrijf, is al langer een zorgpunt. Op 15 oktober woedde er een kleine brand in een technische installatie. Gelukkig bleef de schade beperkt dankzij effectief optreden van de brandweer en enkele collega's die snel ter plaatse waren. Wel waren er via de luchtkanalen roetdeeltjes verplaatst, waardoor onder andere zo'n 3,5 km aan collectie (van de 121 km) schoongemaakt moest worden. Verder hebben we last gehad van lekkages als gevolg van een verkeerde dakconstructie. Het crisismanagement heeft zich dankzij deze kleine calamiteiten verder ontwikkeld.

Duurzame toegang

Fysieke collectie:

<u>Totale omvang in items:</u>	4.449.471 (121 km)
<u>Toename 2023 in items:</u>	17.861 (389 meter)

Digitale collectie:

<u>Totaal aantal digitale objecten:</u>	7.898.318
<u>Gedigitaliseerde pagina's*:</u>	5.559.840
<u>Gearchiveerde websites:</u>	23.587
<u>Gedigitaliseerde objecten in Delpher**:</u>	4.328.567
<u>Fulltext gedigitaliseerde titels***:</u>	15.894
<u>Tijdschrifttitels:</u>	13.195
<u>E-books:</u>	118.470
<u>Wetenschappelijke publicaties****:</u>	3.398.605

De bovengenoemde digitale collectie bevat e-Journal-artikelen en tijdschriftafleveringen die zijn gedeponeerd via het webloket:

<u>E-Journal-artikelen:</u>	41.136.868
<u>Tijdschriftafleveringen:</u>	5.110

Bijdrage aan wetenschappelijke infrastructuur in 2023:

<u>Datasets beschikbaar voor wetenschappers:</u>	44
<u>Linked-datasets gepubliceerd conform NDE-standaarden:</u> ★★★★★ (3 van de 5 sterren)	11
<u>Publicaties beschreven en beschikbaar gesteld:</u>	20.033

In 2023 behaalde de KB de Certificering Core Trust Seal, een internationaal erkend keurmerk op het gebied van digitale preserving.

*Voor behoud van ons papieren erfgoed en beschikbaarstelling digitaliseren we boeken, kranten en tijdschriften.

**Er vond in 2023 één hele grote beschikbaarheidstelling plaats van 112.921 objecten.

***Beschikbaar via DBNL. In 2023 zijn er 639 nieuwe titels gepubliceerd.

****Deze zijn afkomstig uit institutional repositories.

Informatie en technologie

Als een van de grootste publieke digitale organisaties van Nederland heeft de KB een bijzondere verantwoordelijkheid. We gaan bewust om met publieke waarden in onze informatievoorziening en in onze digitale dienstverlening. Bij alles houden we rekening met privacy, het klimaat en digitale veiligheid. In ons beleidsplan hebben we drie ambities geformuleerd. Hieronder stellen we vast wat we het afgelopen jaar hebben bereikt.

Ambitie 1: Onze informatievoorziening constant verbeteren.

Digitaal is onlosmakelijk verbonden met vrijwel alle activiteiten van de KB. Onze doelen bereiken in een digitale samenleving kan alleen door gebruik te maken van digitale middelen. Flexibiliteit is belangrijk: het beheer en de ontwikkeling van onze informatievoorziening gebeurt daarom in agile teams, die snel kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen.

Eigen infrastructuur in de cloud (Azure)

In 2023 hebben we de inrichting van de nieuwe cloudomgeving (Azure) voor onze publieksdienstverlening afgerond. Het grote voordeel van Azure is dat deze schaalbaar is (bij meer gebruik blijven de diensten goed presteren) en eenvoudiger beheersbaar. Bestaande diensten zijn overgezet naar de nieuwe omgeving. Deze migratie wordt uitgevoerd als vervolg op het programma Emersa: de ontwikkeling van een nieuwe IT-infrastructuur op een nieuwe datacenter-locatie (Apeldoorn) en volgens het KB-beleid 'cloud, tenzij' (zie ook onder 4.5).

Interne organisatie informatievoorziening

We werken aan levenscyclusbeheer, omdat dat de beste methode is gebleken voor de vernieuwing en instandhouding van digitale diensten en platformen. De KB organiseert de ontwikkeling van de informatievoorziening in tien domeinen, die volgen uit de enterprise-architectuur. In 2023 zijn de teams gaan werken in deze domeinen en is er een nieuwe systematiek voor portfoliomanagement en planning opgesteld. Elke maand wordt besloten welke vernieuwingsactiviteiten voorrang moeten krijgen. De agile teams gaan vervolgens aan de slag met de onderwerpen die de meeste prioriteit hebben.

Ambitie 2: Samenhang bevorderen en meewerken in de digitale infrastructuren waarmee we met onze netwerken verbonden zijn.

De IT-infrastructuur van de KB maakt deel uit van een netwerk van informatievoorzieningen:

commercieel, publiek en van de gemeenschap. De KB probeert in die netwerken zoveel mogelijk samenhang tot stand te brengen.

Netwerkinfrastructuur openbare bibliotheken

Openbare bibliotheken werken samen om ervoor te zorgen dat gebruikers goed kunnen lezen, leren en zich ontwikkelen. Achter deze dienstverlening zit een gezamenlijke digitale infrastructuur, waarbij afstemming belangrijk is om effectief te zijn. Op 11 oktober is een eerste versie van een Collectieve Openbare Bibliotheek Referentie Architectuur (COBRA) gepubliceerd om die afstemming te bevorderen. Hierin staan afspraken over hoe we de systemen in ons netwerk laten samenwerken. Zo moet het makkelijker worden om onze gezamenlijke doelen te bereiken. Een voorbeeld is het realiseren van een nieuwe oplossing voor het beschrijven van titels om ze voor gebruikers vindbaar te maken in de Nationale Bibliotheekcatalogus (NBC).

Netwerkinfrastructuur erfgoed en wetenschap

Het ministerie van OCW heeft extra geld beschikbaar gesteld om de aansluiting van instellingen op de NDE-manier van werken te versnellen. Dat betekent werken met het dataregister, het termennetwerk en persistente identifiers. Veel leveranciers ondersteunen nu deze manier van werken ook. Deze informatie is heel relevant voor onderzoekers, omdat het NDE-dataregister nu ook een bron is voor de wetenschappelijke CLARIAH-infrastructuur. Op een bijeenkomst met SURF, UNL (Universiteiten van Nederland), NWO en UKB (Universiteitsbibliotheken & de KB) is er gesproken over de ontwikkeling van een diamond open access-infrastructuur, waarbij de infrastructuur publiek is en dus zowel de lezer als de schrijver niet betaalt. De KB werkt mee aan de ontwikkeling van deze infrastructuren en architectuur voor erfgoed en wetenschap.

Werk aan Uitvoering (WaU)

Werk aan Uitvoering (WaU) is een Rijksprogramma om de publieke dienstverlening te verbeteren. De KB heeft voor vier deeltrajecten subsidie aangevraagd en gekregen. 2023 was een voorbereidingsjaar. De vier trajecten gaan over het volgende: meer inzicht in de maatschappelijk-educatieve bibliotheek (G!DS en de Cockpit), de doorontwikkeling van de webtoegang tot bibliotheken (WaaS), het gebruik van AI om de collectie beter vindbaar te maken en Single Identity. Singel Identity is een traject waarbij bibliotheekgebruikers voor alle bibliotheekdiensten op één plek moeten kunnen inloggen. Met het WaU-traject willen we Single Identity uitbreiden met het onderwijs. Zo krijgen bibliotheekleden makkelijk toegang tot onderwijssystemen, en mensen uit het onderwijs tot die van bibliotheken. Voor alle trajecten samen gaat het om circa € 33 mln. voor een periode van 8 jaar.

Ambitie 3: De data van personen en objecten waar we verantwoordelijkheid voor dragen beschermen.

Voor de KB als publieke organisatie is de veiligheid van haar digitale collecties en van de gegevens van haar gebruikers essentieel.

Monitoren kwetsbaarheden

Om beter inzicht te krijgen in de kwetsbaarheden van onze infrastructuur, hebben we nieuwe tools ingezet. De cyberaanval op de British Library, onze Britse tegenhanger, heeft ons extra alert gemaakt. We hebben contact opgenomen met de British Library om hulp aan te bieden en om van hun ervaringen te leren.

OCW Open

In het kader van de Wet open overheid (Woo) doet de KB mee aan het programma OCW Open. De KB moet gaan voldoen aan een aantal criteria die zullen leiden tot een verbetering van onze informatiehuishouding. De KB ontving ook in 2023 extra middelen, waarmee we de organisatorische opzet hebben gemaakt om aan een aantal wettelijke vereisten te kunnen voldoen, zoals e-mailarchivering, de archivering van KB-websites en de actieve openbaarmaking van documenten volgens de Woo. De daarbij opgestelde planning blijft de volgende zichtlijnen volgen: professionals en informatiebeheer, volume en aard informatie, informatiesystemen, bestuur en naleving.

Informatie en technologie

Kwetsbaarheid (trend)

Met behulp van onze tooling zijn we nu in staat om onze kwetsbaarheden te identificeren en te monitoren (exposurescore). De score stijgt door nieuwe bedreigingen en daalt door het uitvoeren van patches en updates om de kwetsbaarheid te verminderen. Op het hoogste punt was de kwetsbaarheidsscore 55,2 (van een 100-puntsschaal). Op het laagste punt was dat 32,7. We streven naar een zo laag mogelijk getal, binnen de grenzen van nieuwe bedreigingen en kosteneffectiviteit.

Laagste punt kwetsbaarheid (exposurescore): 32,7

Hoogste punt kwetsbaarheid (exposurescore): 55,2

Adoptie Landelijke digitale infrastructuur-componenten

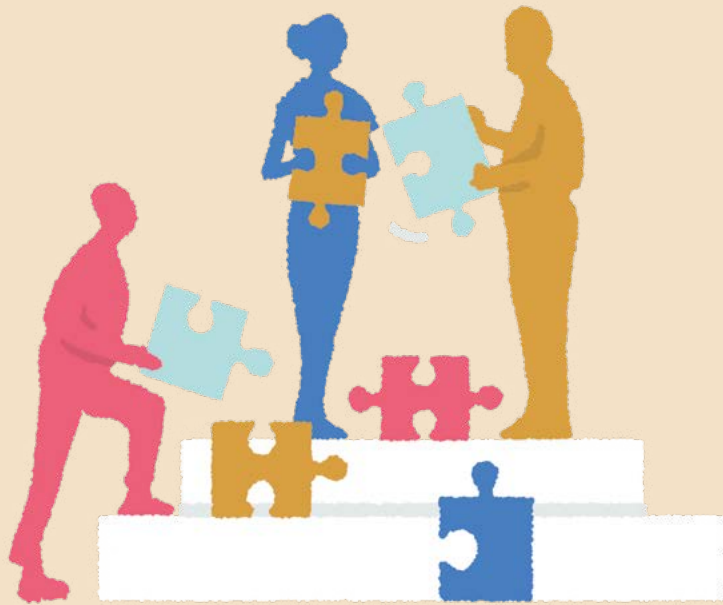
Deelnemende bibliotheken: 134 (100%)

Bibliotheken met een WaaS-website: 105 (78%)

Bibliotheken met een verbinding naar de NBC: 133 (99%)

Leveren aan DWH: 134 (100%)

Aantal instellingen dat in Delpher publiceert: 181

Organisatie en ontwikkeling

De KB van nu is een andere instelling dan die van 225 jaar, of 100 of zelfs 25 jaar geleden. Naast taken in de domeinen van wetenschap en erfgoed hebben we nu ook een rol in het netwerk van openbare bibliotheken. We stellen maatschappelijke waarde centraal en gebruiken de kracht van digitalisering en het werken in netwerken om onze doelen te bereiken. In ons beleidsplan hebben we vijf ambities geformuleerd. Hieronder stellen we vast wat we het afgelopen jaar hebben bereikt.

Ambitie 1: De KB de nationale bibliotheek laten zijn voor iedere Nederlander.

In 2023 bereikte de KB met haar digitale diensten alleen al meer dan 32% van de Nederlandse bevolking. We willen diensten leveren die voorzien in een behoefte en werken met onze netwerkpartners aan belangrijke maatschappelijke opgaven.

Jubileum 225 jaar

De KB bestond op 8 november 2023 225 jaar! Een prachtige mijlpaal die we op verschillende manieren en met verschillende doelgroepen gevierd hebben. Bijvoorbeeld met onze netwerkpartners, met wie we werken aan maatschappelijke opgaven. Maar ook met het publiek via bijvoorbeeld de Museumnacht. Online deelden we topstukken, podcasts en videoseries en voor KB-collega's was er een feest (zie 3.2).

Caribisch Nederland

In 2023 bereikten we 7% meer Nederlanders dan in 2022. We hebben de samenwerking met Caribisch Nederland versterkt, zowel via het netwerk van openbare bibliotheken als via NDE. Met de POI's en vooral met lokale partijen hebben we een analyse gemaakt om te komen tot een structurele verbetering van de bibliotheekvoorzieningen op elk eiland.

Ambitie 2: Opgavegericht en ontwikkelingsgericht samenwerken.

De KB verkent nieuwe manieren van werken die beter aansluiten bij een complexe en dynamische omgeving.

Interne organisatie

De samenleving verandert en dat vraagt van de KB een andere manier van werken. We willen bijdragen aan maatschappelijke opgaven, die bijna per definitie groter zijn dan wat de KB alleen kan realiseren. Daarom werken we samen in 'netwerken van waarde'. Die externe oriëntatie vraagt ook intern om aanpassingen. We werken toe naar een organisatie met nieuwe rollen, waarbij het belang van technologische

kennis en informatievaardigheden over de gehele linie sterk toeneemt. Een organisatie die om kan gaan met verandering, waar verantwoordelijkheden breed gedragen worden, waar veel ruimte is voor vernieuwing, waar oog is voor verbinding en samenhang en waar men collegiaal met elkaar omgaat. In 2023 hebben we agile teams ingericht en gewerkt aan leiderschapsontwikkeling.

Openbare bibliotheeknetwerk

2023 was een bijzonder jaar voor het netwerk van openbare bibliotheken. De wetswijziging waarmee elke gemeente de plicht krijgt om te zorgen voor een volwaardige openbare bibliotheek (en de daarmee gepaard gaande financiering) is in gang gezet. Tot deze wetswijziging ingaat wordt via een speciale uitkering (SPUK) de versterking van het netwerk van openbare bibliotheken lokaal mogelijk gemaakt. Het in 2020 gesloten convenant is met het oog op deze vernieuwing verlengd. De focus op een geletterde samenleving, participatie in de informatiesamenleving en een leven lang ontwikkelen blijft hiermee bestaan. De KB heeft, als stelselverantwoordelijke voor het netwerk van openbare bibliotheken, deze processen ondersteund.

IFLA-conferentie

In augustus vond de conferentie van IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) plaats in Rotterdam. De organisatie is mede tot stand gekomen door de inzet van veel KB-medewerkers. Opgavegericht samenwerken in netwerken was een van de thema's waar de KB zelf als organisator aandacht voor heeft gevraagd.

Ambitie 3: Een wendbare en weerbare organisatie zijn.

De KB wil de juiste mensen aantrekken, een aantrekkelijke werkgever zijn en een fijne werkomgeving bieden, met aandacht voor diversiteit.

Mensen

Er zijn veel nieuwe collega's bijgekomen in 2023. We hebben veel geïnvesteerd op het gebied van werving en het inwerken van nieuwe mensen (zie 7.1). De KB vindt sociale veiligheid voor alle medewerkers belangrijk. Daarom hebben we vertrouwenspersonen getraind en nieuwe klachtregelingen opgesteld (zie 7.4). Ook de fysieke veiligheid was een belangrijk aandachtspunt: omdat we in onze collectie stukken hebben waarin arsenicum is verwerkt, hebben we onderzocht of medewerkers tijdens hun werk met de collectie worden blootgesteld aan arsenicum. Dit bleek nog niet te kunnen worden uitgesloten, waardoor nader onderzoek nodig is.

Activiteitgericht werken en interne verhuizing

Na corona bleven veel KB-werknemers gedeeltelijk thuiswerken. Dit betekende dat we elkaar minder zagen en ook dat het KB-gebouw gedeeltelijk leeg stond. Daarom heeft de KB besloten tot een groot-schalige interne verhuizing, waarbij 'activiteitgericht' werken centraal staat. Hiervoor zijn allerlei soorten ruimtes ingericht, zoals concentratieplekken, projectruimtes, beluimtes en vergaderruimtes.

Digitale transformatie

We werken aan onze digitale transformatie, waarbij we ook de manier waarop we (samen)werken aan het veranderen zijn. We werken aan levenscyclusbeheer, propositiemanagement, domeinen. Een Agile aanpak/mindset helpt ons daarbij ook om een wendbare en weerbare organisatie te worden.

Ambitie 4:
Zorgen dat de huisvesting de collecties veilig houdt en ondersteunend werkt bij het vervullen van de taken.

Het nieuwe publieksgebouw komt op de huidige locatie en het ontwerp voor het nieuwe boekenmagazijn is klaar.

Een van de grootste mijlpalen dit jaar is dat de locatie van het publieksgebouw van de KB bekend is geworden. In een bestuurlijk overleg dit najaar is definitief besloten dat het gebouwd zal worden op de huidige locatie. OCW neemt de kosten op zich om ons huidige gebouw in stand te houden tot alle collecties verhuisd zijn naar ons nieuwe boekenmagazijn in de Harnaschpolder (planning eind 2028). Het definitief ontwerp van dit magazijn is afgerond. Daarmee kan de volgende fase van de bouw worden gestart.

Ambitie 5:
De nadelige effecten van klimaatverandering helpen verminderen.

De KB spant zich in voor SDG (Sustainable Development Goal)-13: klimaat

Dankzij de interne verhuizing (zie onder ambitie 3) kon een deel van de KB worden afgesloten, waardoor we minder ruimtes hoefden te verwarmen. Daarnaast zijn de papier- en restafvalbakken bij de werkplekken vervangen door centraal geplaatste afvalunits en voeren we ook plastics en drankkartonnen gescheiden af. De instellingen van de klimaatbeheersing worden actief beheerd om het verbruik te minimaliseren, waardoor de afgelopen jaren een dalende trend te zien is in het gebruik van stadsverwarming, elektriciteit en gas. Bovendien treffen we voorbereidingen voor de bouw van een klimaatneutraal nieuw boekenmagazijn (zie 4.5).

Organisatie en ontwikkeling

Totaal bereik KB-diensten

Aantal Nederlanders bereikt met digitale diensten*: 32%

Klimaat / Sustainability

Elektriciteitsverbruik in MkwH: 6,5

Stadsverwarming verbruik in gigajoule: 12.743

Gasverbruik in kilokubieke meters (m3): 242

*De ambitie om voor alle Nederlanders relevant te zijn meten we tot dusver alleen door het bereik van onze digitale diensten (dat is dus exclusief fysiek bereik en bereik via derden).

Personeel

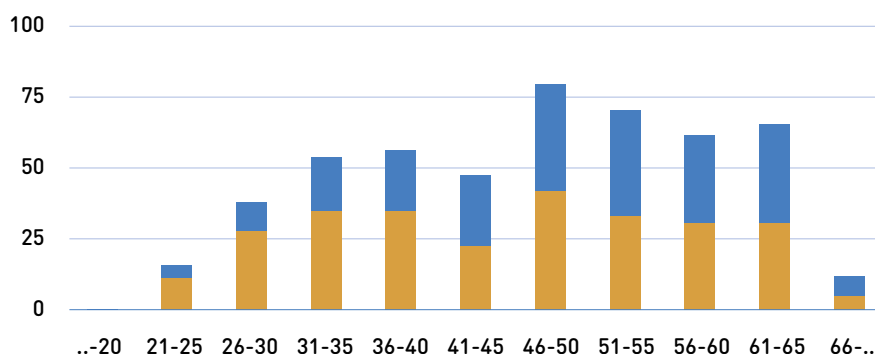
De KB wil de juiste mensen aantrekken, een aantrekkelijke werkgever zijn en een fijne werkomgeving bieden, waar mensen zich kunnen ontwikkelen, met aandacht voor diversiteit. Hieronder vertellen we meer over de belangrijkste personele ontwikkelingen en kengetallen.

7.1 Samenstelling personeel

In 2023 is de totale omvang van de gemiddelde bezetting in fte's nagenoeg gelijk aan die van 2022. Er gingen weliswaar veel mensen weg, maar gelukkig lukte het heel goed om nieuwe medewerkers te werven. Waar in 2022 80 nieuwe medewerkers de organisatie hebben versterkt, is dat record in 2023 met 87 nieuwe collega's alweer overtroffen.

De gemiddelde leeftijd van alle KB-medewerkers is gedaald in vergelijking met de voorgaande jaren: van 48 jaar en 2 maanden naar 46 en 10 maanden. Dit komt omdat er relatief veel collega's met pensioen zijn gegaan en er relatief veel jongeren zijn aangenomen. Deze daling van de gemiddelde leeftijd is ook bij andere overheden zichtbaar. Het percentage vrouwen binnen de KB neemt geleidelijk toe; inmiddels is dat 59%. In de groep directieteam en afdelingshoofden is 48% van de medewerkers vrouw. Daarmee voldoet de KB aan het streven van het kabinet dat binnen de (semi)publieke sector meer vrouwen in de top werkzaam zijn, tot er een 50/50 man-vrouwverdeling is.

Gemiddelde bezetting naar contractsoort in fte's in 2022 en 2023		
Contractsoort	2023	2022
Vast contract	351	350
Tijdelijk contract	79	53
Totale bezetting medewerkers (fte)	429	403
Externen	52	54
Totale bezetting (fte)	481	457

Figuur 1: Personeelssamenstelling op basis van geslacht en leeftijd

Man (aantal)
Vrouw (aantal)

Volgens de Participatiewet had de KB in 2023 18 participatiebanen moeten creëren, verdeeld over 11,5 fte. Het is gelukt 10,4 fte aan participatiebanen in te vullen, verdeeld over 13 personen. De KB blijft actief kijken waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een plek in de organisatie kunnen krijgen.

7.2 Leren en ontwikkelen

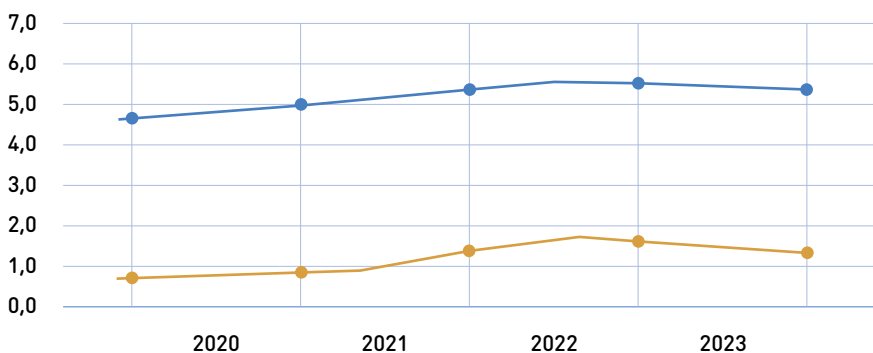
De KB vindt het belangrijk dat haar medewerkers zich blijven ontwikkelen. Alleen dan kan de KB haar maatschappelijke taken blijven vervullen, in een samenleving die steeds verder digitaliseert. In heel 2023 heeft de KB € 526K geïnvesteerd in de ontwikkeling van individuele medewerkers en teams. Dat is 75% van het totale opleidingsbudget. Er zijn interne trainingen en workshops gegeven (onder andere *Liberating Structures*, nieuwe manieren van werken om meer betrokkenheid en innovatie binnen werkgroepen te realiseren). Ook zijn we een nieuwe fase van het leiderschapsonwikkeltraject ingegaan. Meer dan de helft van alle KB'ers nam deel aan een vorm van opleiding of training, fysiek of online. Leren door te doen, bijvoorbeeld door nieuwe taken op te pakken of feedback te geven of te krijgen, is een minstens zo belangrijke leer methode.

7.3 Inzetbaarheid en ziekteverzuim

Het ziekteverzuimpercentage is het afgelopen jaar licht gedaald. Waar het gemiddelde ziekteverzuim in 2022 nog 5,5% bedroeg, was dat in 2023 5,3%. Belangrijke oorzaken van (kort) ziekteverzuim waren de griep, verkoudheid en andere virusinfecties. Daarnaast waren er ook werkgerelateerde oorzaken. Door de hoge in- en uitstroom nam de werkstress bij sommige collega's toe, omdat het werk tijdelijk door minder mensen verzet moest worden. Samen met onze arbodienst kijken we hoe we ziekteverzuim kunnen voorkomen en hoe we de re-integratie kunnen bevorderen.

7.4 Sociale veiligheid

De KB vindt het vanzelfsprekend heel belangrijk om te zorgen voor een veilige werkomgeving voor haar medewerkers. Uit een *inclusiviteitsscan* bleek dat de KB daar nog werk te verrichten had. Daarom zijn er nieuwe in- en externe vertrouwenspersonen benoemd en hebben leidinggevenden een training sociale veiligheid gevolgd. De HR-adviseurs zijn in dit traject meegenomen. Ook is er een centraal meldpunt ingericht. Een gedragscode is in de maak.

Figuur 2: Ontwikkeling jaarlijks gemiddelde ziekteverzuimpercentage en gemiddelde ziekmeldingsfrequentie

— Ziekteverzuimpercentage
— Meldingsfrequentie

Financiën

8.1 Toelichting verschillen begroting versus realisatie 2023 (op hoofdlijnen)

De begroting 2023 laat, voorafgaand aan dotatie en onttrekking van reserves en fondsen, een bruto negatief resultaat zien van - € 11.596K, met uiteindelijk na mutaties voor bestemmingsreserves en -fondsen een negatief resultaat van - € 3.016K ten laste van de algemene reserve.

De uiteindelijke uitkomst van de jaarrekening 2023 laat een behoorlijk afwijkend beeld zien met een brutoresultaat van € 21.048K voorafgaand aan dotatie en onttrekking van bestemmingsreserves en -fondsen en een positief resultaat van € 1.248K zijnde de dotatie aan de algemene reserve. Kortom: voor verwerking van reserves en fondsen is er een verschil met de begroting van € 32.644K.

Een toelichting op de grootste afwijkingen is daarom op zijn plaats (voor een meer gedetailleerde uitwerking wordt verwezen naar de jaarrekening).

Het grootste deel van het verschil vloeit voort uit de aanpassing van de beschikbare (financiële) baten van € 32.454K (€ 28.991K + € 3.463K), waartegenover een afname in de lasten staat van € 190K.

Een groot deel van de inkomsten van de KB is bestemd voor een specifiek doel en wordt zondig middels de resultaatbestemming (tijdelijk) toegevoegd of onttrokken aan de verschillende bestemmingsfondsen en bestemmingsreserves. Na deze dotaties en onttrekkingen resteert een positief verschil ten opzichte van de begroting van € 4.264K, waardoor een begrote onttrekking van de algemene reserve is omgezet naar een dotatie van € 1.248K.

Staat van baten en lasten			
Bedragen x €1.000	2023		Verschil
	Realisatie	Begroting	
Baten			
Rijksbijdragen	135.396	108.472	26.924
Overige overheidsbijdragen en subsidies	6.308	5.339	969
Baten werk in opdracht van derden	2.444	1.484	960
Overige baten	559	421	138
Totaal baten	144.707	115.716	28.991
Lasten			
Personeelslasten	48.824	46.054	2.770
Afschrijvingen	2.127	2.280	-153
Huisvestingslasten	12.850	17.402	-4.552
Overige lasten	63.321	61.576	1.745
Totaal lasten	127.122	127.312	-190
Saldo van baten en lasten	17.585	-11.596	29.181
Saldo financiële baten en lasten	3.463	-	3.463
Resultaat vóór bestemming	21.048	-11.596	32.644
Resultaatbestemming			
Saldo baten en lasten vóór resultaatbestemming	21.048	-11.596	32.644
Mutatie bestemmingsreserves	1.813	-5.493	7.306
Mutatie bestemmingsfondsen	17.988	-3.087	21.075
Mutatie algemene reserve	1.248	-3.016	4.264

Belangrijkste wijzigingen aan de batenzijde:

De totale toename aan baten van € 32.454K is opgebouwd uit de volgende omvangrijke wijzigingen:

- Eerste aanvullende Rijksbijdrage KB 2023 van in totaal + € 9.522K (beschikking ontvangen juli 2023) bepaalt in hoge mate de wijzigingen voor de WHW en de Wsob, te weten:
 - Loon- en prijscompensatie WHW 2023 ad + € 4.071K (deze compensatie wordt berekend door het ministerie en de KB wordt hier middels de rijksbijdragebrieven op de hoogte van gesteld. De hoogte is afhankelijk van de cao-stijgingen en prijsstijgingen).
 - Correctie Wsob van + € 5.451K, waarvan € 3.750K voor loon- en prijscompensatie van de verschillende onderdelen, een bedrag van € 114K voor het Online uitwisselingsprogramma en € 1.587K voor de WaU.
- Tweede aanvullende Rijksbijdrage van € 16.993K (beschikking ontvangen november 2023) bepaalt in hoge mate de wijzigingen voor de WHW en de Wsob, te weten:
 - Aanvulling WHW van € 4.108K, waarvan € 4.000K voor huisvesting en € 108K voor OCW Open.
 - Aanvulling Wsob van € 12.885K, waarvan:
 - € 285K voor Kennisuitwisseling Caribisch Nederland
 - € 400K Aanvraag Convenantsgelden
 - € 250K Pilots MKB en openbare bibliotheken
 - € 7.000K Online Bibliotheek
 - € 4.950K middelen kamerbrief bibliotheken
- Toename van Baten in opdracht van derden van € 960K.
- Toename van Overige overheidsbijdragen en subsidies van € 969K.
- Toename in de financiële baten (rentebaten) van € 3.463K.

Belangrijkste wijzigingen aan de lastenzijde:

De totale afname van lasten van € 190K is opgebouwd uit de volgende wijzigingen:

- Hoger uitvallende personele lasten van € 2.770K ten opzichte van de begroting. In de begroting 2023 is er bewust voor gekozen om op personele kosten een taakstelling op te nemen om de begroting sluitend te krijgen. Deze taakstelling bedroeg in totaal € 5.259K, dus deze is gedurende 2023 voor een deel gerealiseerd.
- Lager uitvallende huisvestingslasten ten opzichte van de begroting van -€ 4.552K. Dit wordt veroorzaakt door verschillende factoren, waarvan lagere servicelasten (€ 1.078K), lagere kosten voor energie en water (€ 1.067K) en hogere geïndexeerde huurlasten (€ 956K)

de belangrijkste wijzigingen met betrekking tot de exploitatiekosten zijn. Daarnaast waren er kosten verwacht voor instandhoudingsprojecten die niet zijn uitgevoerd in 2023. Door een nieuwe garantstelling van OCW verwachten wij ook dat deze, in de toekomst nog te maken kosten van het Rijksvastgoedbedrijf, niet op het resultaat van de KB zullen drukken.

- Toename van overige lasten met + € 1.745K. De belangrijkste verklaringen voor dit verschil ten opzichte van de begroting zijn:
 - Hogere kosten Nationaal Programma en derde- geldstroomprojecten (€ 3.574K)
 - Hogere lasten van geormerkte stelseltakensubsidies (€ 1.441K)
 - Hogere IT-lasten (€ 1.147K)
 - Lasten inkoop e-content/e-lending (-€ 3.343K)
 - Lagere lasten stelsel Digitale Inclusie (-€ 983K)

Mutaties bestemmingsreserves en – fondsen

Het resultaat vóór mutaties aan bestemmingsreserves en –fondsen wordt gewijzigd door onder meer de volgende dotaties:

- Dotatie aan bestemmingsfonds e-content/e-lending (€ 6.859K). In 2023 is er € 25.462K ontvangen vanuit de Rijksbijdrage t.b.v. de inkoop van e-content/e-lending. Het niet gebruikte deel van dit bedrag wordt gedoteerd aan dit fonds.
- Mutatie van de bestemmingsreserve huisvesting (€ 2.489K). De KB doteert jaarlijks € 1.500K aan de huisvestingsreserve voor de realisatie van toekomstige (her)huisvesting. Ook wordt er een bedrag van € 989K gedoteerd. Deze heeft betrekking op uitgestelde instandhoudingskosten uit 2022.
- Dotatie aan bestemmingsfonds aanvraag Bibliotheekbrief middelen (€ 4.950K) Een deel van deze middelen is bestemd voor investeringen in en innovatie van de digitale infrastructuur. Dit betreft een gemeenschappelijk bibliotheekstelsel (GBS).
- Dotatie aan bestemmingsfonds instandhouding (€ 4.000K) Dit betreft de extra beschikbaar gekomen middelen uit de bijgestelde Rijksbijdragebrief.

Begroting 2024

In onderstaande tabel is de begroting 2024 op hoofdlijnen weergegeven. Deze is op 28 november 2023 vastgesteld door het Algemeen Bestuurscollege en op 29 november 2023 verzonden aan het ministerie van OCW. Op het moment van indienen van de begroting was de Rijksbijdragebrief van 2024 nog niet bij de KB bekend. In de meerjarenprognose in de continuïteitsparagraaf van dit verslag zijn de baten aangepast aan de Rijksbijdragebrief van 6 december 2023.

Begroting 2024					
Bedragen x €1.000	2024	2023	B24-B23	2023	2022
	Begroting	Begroting	Verschil	Realisatie	Realisatie
Baten					
Rijksbijdragen	140.942	108.472	32.470	135.396	119.869
Overige overheidsbijdragen en subsidies	3.595	3.595	-	6.308	23.471
Baten werk in opdracht van derden	5.690	3.228	2.462	2.444	2.477
Overige baten	521	421	100	559	610
Totaal baten	150.748	115.716	35.032	144.707	146.427
Lasten					
Personeelslasten	57.548	46.054	11.494	48.824	44.638
Afschrijvingen	2.663	2.280	383	2.127	1.975
Huisvestingslasten	14.399	17.402	-3.003	12.850	11.732
Overige lasten	77.055	61.576	15.479	63.321	75.624
Totaal lasten	151.665	127.312	24.353	127.122	133.969
Saldo van baten en lasten	-917	-11.596	10.679	17.585	12.458
Saldo financiële baten en lasten	3.000	-	3.000	3.463	290
Resultaat vóór bestemming	2.083	-11.596	13.679	21.048	12.748
Resultaatbestemming					
Saldo baten en lasten vóór resultaatbestemming	2.083	-11.596	13.679	21.048	12.748
Mutatie bestemmingsreserves	-2.064	-5.493	3.429	1.813	-2.355
Mutatie bestemmingsfondsen	9.040	-3.087	12.127	17.988	13.862
Mutatie algemene reserve	-2.175	-3.016	841	1.248	1.241

8.2 Kengetallen

Solvabiliteit (eigen vermogen/totaal vermogen). Geeft de mate weer waarin de KB haar schulden op lange termijn kan voldoen. In haar Treasurystatuut heeft de KB geen vermogensnorm opgenomen. De KB heeft geen langlopende leningen uitstaan, de solvabiliteit is dan ook hoog. Een solvabiliteit tussen de 20% en de 40% wordt over het algemeen als gezond gezien.

Weerstandvermogen (eigen vermogen – materiële vaste activa)/totale baten). Geeft weer de 'vrije' vermogensbuffer die de KB beschikbaar heeft voor het opvangen van eventuele calamiteiten. In haar Treasurystatuut heeft de KB geen weerstandnorm opgenomen. Een minimale grens van 15% wordt vaak benoemd. Deze dient echter ook in samenhang gezien te worden met het risicoprofiel van een organisatie. Door het sterk aanspreken van het eigen vermogen is de 'vrije' vermogensbuffer snel dalend. Bestemde reserves worden tot het eigen vermogen gerekend, omdat het bestuur daar een andere bestemming aan kan geven. Duidelijk is dat de

algemene reserve niet toereikend is en op basis van deze prognose al snel moet worden overgegaan tot het herbestemmen van de bestaande bestemmings-reserves. Bestemmingsfondsen behoren niet tot de vrije vermogensbuffer.

Current ratio (liquiditeitsratio) (vlottende activa/kortlopende schulden). De KB heeft in haar Treasurystatuut de volgende norm gedefinieerd: 'Onder voldoende liquiditeit verstaat de KB in beginsel een current ratio van minimaal 1,5'. Hier blijft de KB in de benoemde periode nog ruim boven. De verwachte exploitatietekorten voor de geraamde periode van 2024-2026 maken wel dat de liquiditeitspositie van de KB afneemt. De KB neemt (verplicht) deel aan schatkistbankieren. Hier vloeien geen renterisico's uit voort. Haar eigen middelen zijn hierbinnen vrij opneembaar.

Met een liquiditeit boven de 3 in de afgelopen jaren was (en is) de KB ruimschoots in staat haar kortlopende schulden te voldoen (zie ook meerjarenramingen in hoofdstuk 9, Continuïteitsparagraaf).

Kengetallen						
Ratio's	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
	Realisatie	Begroting	Realisatie	MJP	MJP	MJP
Solvabiliteit	0,67	0,72	0,72	0,76	0,76	0,74
Weerstandvermogen	0,30	0,33	0,33	0,28	0,27	0,25
Current ratio	2,99	3,63	3,63	4,43	4,48	4,11

8.3 De niet-financiële verklaring

De KB is als organisatie van openbaar belang (oob) verplicht om in het bestuursverslag een niet-financiële verklaring op te nemen. Deze verklaring bestaat uit een toelichting op of verwijzing naar de onderwerpen bedrijfsmodel, beleid ten aanzien van milieu-, sociale en personeelsaangelegenheden, eerbiediging van mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping, voornaamste risico's en niet-financiële prestatie-indicatoren (conform RJO-richtlijn 400.3014). Om dubbeling te voorkomen verwijzen we waar mogelijk naar informatie elders in het Jaarverslag.

Bedrijfsmodel van de KB

In hoofdstuk 1 is het bedrijfsmodel van de KB beschreven, inclusief een omschrijving van de wettelijke basis, de bevoegdheid tot regeling en bestuur, de missie en visie en de strategische doelen.

Beleid ten aanzien van milieu-, sociale en personeelsaangelegenheden, eerbiediging van mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping

Duurzaam ondernemen

De KB spant zich in voor SDG (Sustainable Development Goal)-13: klimaatactie. In hoofdstuk 6, ambitie 5 hebben we onze inspanningen op dit terrein beschreven. In hoofdstuk 4 wordt de bouw van onze nieuwe klimaatneutrale magazijn beschreven. De KB heeft geparticipeerd in een werkgroep duurzaamheidsverantwoording. Het doel van deze werkgroep is om met ketenpartners te verkennen hoe je per onderwijs- en onderzoekssector duurzaamheid, in lijn met de CRSD (Corporatie Sustainability Reporting Directive), wil en kan verantwoorden. In 2024 gaan we hierin samen optrekken met andere zbo's.

Sociale en personeelsaangelegenheden

De KB spant zich in om werknemers duurzaam te kunnen inzetten en een veilige en inclusieve werkomgeving te bieden. In hoofdstuk 7 wordt gereflecteerd op de activiteiten die hiervoor in 2023 zijn ondernomen. Afspraken zijn deels geregeld in de Cao-OI (duurzame inzetbaarheid) en in regelingen en gedragscodes waaronder:

- Gedragscode ongewenste omgangsvormen en regeling ondersteuning bij ongewenste omgangsvormen
- Klokkenluidersregeling
- Regeling generatieplan
- Regeling vertrouwenspersonen
- Richtlijn omgaan met giften en schenkingen

De KB volgt de IFLA-Code of Ethics for Librarians and other Information Workers.

In 2024 wordt een nieuwe gedragscode ontwikkeld samen met de medewerkers van de KB. Ook is een meldpunt ingericht waar medewerkers meldingen kunnen doen over misstanden op de werkvloer. In samenwerking met het CAOP is gewerkt aan vernieuwing van regelingen omtrent sociale veiligheid, deze zullen naar verwachting in het eerste kwartaal van 2024 in werking treden.

De KB is er voor iedereen in Nederland en voor alle Nederlanders. Daarom vinden we het belangrijk dat ons bestand van medewerkers net zo divers is als de Nederlandse samenleving zelf. We werken er hard aan om dat voor elkaar te krijgen, zoals we ook willen dat alle stemmen een plek krijgen in onze collectie. Belangrijk is dat iedere medewerker diens professionele kwaliteiten kan inbrengen en mee kan doen, ongeacht leeftijd, opleiding, gender, seksuele voorkeur, culturele achtergrond of eventuele beperking. In 2023 is daarom een onderzoek gehouden onder alle medewerkers om vast te stellen hoe divers en inclusief de KB als organisatie is en welke aandachtspunten er zijn om de komende jaren aan te werken.

Voornaamste risico's met betrekking tot onderwerpen uit deze paragraaf

De voornaamste risico's en mitigerende maatregelen staan beschreven in paragraaf 9.6 en 9.7.

Niet-financiële prestatie-indicatoren

De KB is een maatschappelijke organisatie. In de Wsob en de WHW worden onze taken beschreven. In het bestuursverslag onder hoofdstuk 2 tot en met 6 beschrijven we de belangrijkste doelstellingen en het bereiken daarvan, waar mogelijk onderbouwd met indicatoren.

Continuïteitsparagraaf

9.1 Inleiding

Het financiële beleid van de KB is gericht op een structureel evenwicht tussen baten en lasten. De KB stuurt op een neutraal exploitatieresultaat (behoudens ingecalculerde dotaties of onttrekkingen aan bestemmingsreserves en/of -fondsen). Bij dotaties aan reserves wordt geanticipeerd op de keuzes die volgen uit de strategische beslissingen.

De continuïteitsparagraaf is een verplicht onderdeel van het bestuursverslag. De KB stelt geen meerjarenbegroting op, maar maakt een prognose voor 2024 tot en met 2026 op basis van de realisatie 2023 (R2023), de begroting 2024 (B2024) en de toekomstige ontwikkelingen voor zover die op dit moment bekend zijn. Er is geen sprake van (verwachte) significante investeringen (> 15% van totaal aan baten) in 2027 en of 2028. Deze jaargangen zijn daarom niet meegenomen in deze continuïteitsparagraaf.

Als wij alleen kijken naar de financiële verhoudingen in de eindbalans voor de jaren 2024, 2025 en 2026, zoals nu geprognosticeerd vanuit de meerjarenprognose (MJP) 2024 en de jaarrekening 2023, dan laten de solvabiliteitscijfers (verhouding eigen vermogen versus vreemd vermogen) niet direct financiële continuïteitsrisico's zien. Toch is dit een vertekend beeld en spelen er ontwikkelingen die bij 'worst case' een negatief effect kunnen hebben op de uitvoerende en financiële continuïteit van de KB.

Belangrijke bepalende factoren hierbij zijn:

- De mate waarin de KB beschikbare budgetten (de Rijksbijdrage) in balans weet te brengen met de benodigde personele bezetting voor uitvoering van haar wettelijke taken.
- De mate waarin de KB haar bekostiging in balans weet te brengen met haar digitale transformatie en de kostenstructuur die hierbij hoort.
- Ontwikkelingen de komende jaren met betrekking tot de instandhouding van de huidige huisvesting, nieuwe huisvesting publieks- en kantoorfuncties, nieuwe magazijnfunctie en de benodigde middelen hiervoor.

Bij ongewijzigd beleid en een vergelijkbare externe ontwikkeling als bij de opstelling van dit jaarverslag, zal de KB te maken krijgen met een snelle uitputting van haar algemene reserve, waardoor zij mogelijk gedwongen zal worden om een beroep te doen op haar gereserveerde reserves, waarmee onderliggende (externe) afspraken en verplichtingen in de knel zullen komen en de KB de uitvoering van al haar huidige taken niet kan garanderen. De verschillende kansen en risico's voor de komende jaren bespreken wij hierna in meer detail.

9.2 Aandachtspunten continuïteitsparagraaf

De ingezette transformatie van de KB in een maatschappelijk georiënteerde organisatie met een primair digitale invulling van taken legt een groot beslag op mensen en middelen. Om deze ambities te bereiken zullen we als organisatie weer een stap moeten zetten. De KB legt de nadruk op het versterken van de organisatie rond de digitale nationale bibliotheekverzameling, de informatievoorziening en personeel en financiën terwijl de begroting de maximale rek heeft bereikt. In 2024 zal naar verwachting de algemene reserve zijn teruggebracht naar € 1,6 mln. In deze cijfers is nog niet meegenomen dat de KB voor de noodzakelijke digitale versterking nog extra uitgaves moet doen, waardoor mogelijk in 2024 de algemene reserve alsnog wordt aangesproken. Voor de continuïteit van het bestaande werk van de KB, de doorontwikkeling van Wsob-taken en de nationale bibliotheektaken in het digitale domein zal het niveau van de bekostiging van de KB moeten worden aangepast.

Met de huidige bekostiging laat de continuïteitsparagraaf een negatieve algemene reserve zien. Als het bekostigingsniveau niet wordt aangepast, dan is het noodzakelijk om keuzes te maken in de wettelijke taken. De ontwikkeling van de algemene reserve is ook afhankelijk van eenmalige bijdrages of garantstellingen van OCW op dit terrein. Onzekerheden zijn er ten aanzien van een waarschijnlijke btw-terug-gave, de energiekosten, de invulling van op handen zijnde intensiveringen t.b.v. de digitale infrastructuur in het OB-domein en de nog onduidelijke uitkomsten van gesprekken met OCW ten aanzien van de continuïteit en autonome groei van de WHW-taken in het digitale domein. Ook zijn er onzekerheden op het gebied van de (her)huisvesting. In een bestuurlijk overleg met OCW in november 2023 is definitief besloten dat het nieuwe publieksgebouw voor de KB gebouwd zal worden op de huidige locatie, in de wetenschap dat de KB de bekostiging van het nieuwe boekenmagazijn, de tijdelijke huisvesting en het nieuwe publieksgebouw niet uit eigen budget kan financieren. OCW heeft al aangegeven financiële verantwoordelijkheid te nemen voor de instandhouding van ons huidige pand. De vorm waarin dit gebeurt en de effecten hiervan op de meerjarenbegroting zijn niet meegenomen.

De KB acht een algemene reserve van € 2,7 mln. minimaal voor onvoorziene omstandigheden. Met de huidige inschattingen zal het resultaat na dotaties en onttrekkingen van reserves en fondsen meerjarig negatief blijven. Dit is een directe bedreiging voor de continuïteit van de huidige taken van de KB en zeker

voor de uitvoering van de digitale bibliotheek. Zonder herijking van de bekostiging zullen er keuzes moeten worden gemaakt in het uitvoeren van wettelijke taken.

9.3 Ontwikkeling personeel in fte (formatie)

Toelichting:

- De realisatiecijfers voor de jaren 2022 en 2023 betreffen de gewogen gemiddelde bezetting over deze jaren, afgeleid uit de standen per maand.
- Vanuit de begroting 2024 is € 57,5 mln. beschikbaar voor (directe) personele lasten. De benoemde 506 fte is hiervan een cijfermatig afgeleid gemiddelde voor externe en interne medewerkers. De KB streeft naar een gemiddelde formatieve verhouding tussen eigen personeel (vaste en tijdelijke contracten) en extern ingehuurd personeel van 90:10%. De huidige gemiddelde personele last voor eigen personeel is € 90.000 en voor externe inhuur € 167.000 (peildatum 1 januari 2023). Gegeven de benoemde verhoudingen betekent dit voor 2024 een gemiddelde beschikbare formatieve ruimte van 459 fte voor eigen personeel.
- De groei in de formatie komt voor een deel voort uit de toekenning van WaU-fondsen vanuit de Rijksoverheid. Voor een ander deel vloeit deze voort uit de digitale transformatie van de organisatie. Deze vragen om extra personele investeringen om deze transitie de komende jaren vorm te geven.
- In de bovenstaande tabel is het geraamde aantal fte's voor de jaren 2025 en 2026 gelijk gehouden aan de begroting voor 2024. Verdere planvorming heeft onze aandacht. De KB werkt hier doorlopend aan met als doel een goede afstemming tussen de beschikbare financiële middelen en het benodigde personeel. Belangrijk hierbij is een evenwichtige verhouding tussen vast, tijdelijk en extern ingehuurd personeel.

9.4 Staat / raming van baten en lasten

Toelichting staat/raming van baten en lasten

Bij het opstellen van de meerjarenprognose hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd, die zijn gebaseerd op verwachte belangrijke ontwikkelingen:

Algemeen:

In het bovenstaande meerjarig overzicht (periode 2024-2026) zijn de bekende baten en lasten opgenomen:

- Basisscenario inkoop e-content/e-lending, gebaseerd op de autonome groei van uitleningen.
- Additionele baten WHW vanuit OCW in 2025 van € 6 mln. (instandhouding).
- WaU-gelden.
- Gelden t.b.v. de aanvullende middelen kamerbrief bibliotheken (deels ten behoeve van het gemeenschappelijke bibliotheekstelsel).
- Consistent met de verwerking in de jaarrekening 2023 is de betaalde btw meegenomen in de kosten.
- In de begroting 2024 is rekening gehouden met inflatoire ontwikkelingen en compensaties voor loon- en prijsontwikkelingen van 3% per jaar. Dit brengt een aantal risico's met zich mee. Deze financiële risico's geven wij aan het eind van dit hoofdstuk kort weer.
- Met betrekking tot het jaar 2024 maken wij onderscheid tussen de begroting 2024 (B2024) zoals eerder vastgesteld in het na-jaar 2023 en de consequenties van de meest recente uitkomsten vanuit de jaarrekening 2023 (MJP 2024).

Ontwikkeling personeel in fte (formatie)						
	R2022	B2023	R2023	B2024	MJP2025	MJP2026
Eigen personeel (vast of tijdelijk in dienst)	403	400	429	459	459	459
Externe inhuur	54	45	52	47	47	47
Totale formatie (B) / bezetting (R)	457	445	481	506	506	506
Aandeel bestuur / management	38	37	36	36	36	36

Staat / raming van baten en lasten						
Bedragen: x € 1.000	2022	2023	2023	2024	2025	2026
	Realisatie	Begroting	Realisatie	MJP	MJP	MJP
Baten						
Rijksbijdragen	119.869	108.472	135.396	135.781	129.267	123.300
Overige overheidsbijdragen en subsidies	23.471	5.339	6.308	3.595	3.595	3.595
Baten werk in opdracht van derden	2.477	1.484	2.444	5.690	5.690	5.690
Overige baten	610	421	559	521	521	521
Totaal baten	146.427	115.716	144.707	145.587	139.073	133.106
Lasten						
Personeelslasten	44.638	46.054	48.824	57.548	55.621	56.904
Afschrijvingen	1.975	2.280	2.127	2.663	2.663	2.663
Huisvestingslasten	11.732	17.402	12.850	14.384	13.984	13.984
Overige lasten	75.624	61.576	63.321	77.070	68.484	71.809
Totaal lasten	133.969	127.312	127.122	151.665	140.752	145.360
Saldo baten en lasten	12.458	-11.596	17.585	-6.078	-1.679	-12.254
Saldo financiële baten en lasten	290	-	3.463	3.000	3.000	3.000
Resultaat vóór bestemming	12.748	-11.596	21.048	-3.078	1.321	-9.254
Resultaatbestemming						
Saldo baten en lasten vóór resultaatbestemming	12.748	-11.596	21.048	-3.078	1.321	-9.254
Mutatie bestemmingsreserves	-2.355	-5.493	1.813	-2.064	-1.241	-1.256
Mutatie bestemmingsfondsen	13.862	-3.087	17.988	4.364	4.293	-5.017
Dotatie (+) / onttrekking (-) aan de algemene reserve	1.241	-3.016	1.248	-5.378	-1.731	-2.981

Baten

- De gerealiseerde baten 2023 zijn gebaseerd op de feitelijk toegezegde (en ontvangen) middelen 2023 (inclusief de tweede herijking Rijksbekostiging WHW en Wsob, ontvangen op 30 november 2023).
- De verwachte baten 2024 zijn in overeenstemming met de op 6 december ontvangen beschikking Rijksbijdrage 2024. In aanvulling op deze beschikking is in de bovenstaande ramingen de toezegging voor de WaU-middelen meegenomen voor de jaren 2025 – 2026:
 - 2025 € 4.037.000
 - 2026 € 4.070.000
- De KB ontvangt m.i.v. 2023 een bijdrage van BZK van € 2.800.000 per jaar ten behoeve van de ondersteuning van IDO's. Dit betreft de

uitvoering van het landelijke programma en de ontwikkeling van generieke ondersteuningsinstrumenten voor bibliotheken vanuit de KB en de VNG. BZK treedt als directe opdrachtgever aan de KB op ten behoeve van deze generieke ondersteuningsinstrumenten/activiteiten (zoals marketing en communicatie, monitoring, deskundigheidsbevordering). En de KB zal hiervan weer een deel ter beschikking stellen aan SPN en de POI's.

- Bij het gebouw aan de Prins Willem Alexanderhof 5 (PWA5), dat de KB deelt met het Literatuurmuseum en het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (RKD), is sprake van achterstallig onderhoud. In het bestuurlijk overleg op 6 juli 2023 heeft OCW toegezegd garant te staan voor de aanvulling

op het benodigde budget voor de instandhoudingskosten voor PWA5 tot het moment van uithuizing. De totaal geraamde kosten voor het restant instandhouding worden geraamd op € 56 mln. Vanuit de gebruikersvergoedingen aangevuld met een eerdere toezegging vanuit OCW van € 13 mln. was reeds dekking gevonden voor afgerond € 26 mln. De aanvullende garantie vanuit OCW gaat aldus om afgerond € 30 mln. Een onderdeel van deze toezegging is een calamiteitenpot van afgerond € 9 mln. Voordat deze aangesproken kan worden, is vooraf toestemming nodig vanuit het bestuurlijk overleg. In het verdere traject zal de KB optreden als penvoerder voor de genoemde huurders. Om een zuivere besteding en verantwoording te garanderen is conform RJ660.207 op de balans van de KB een bestemmingsfonds Instandhouding Huisvesting opgenomen. Zie verder ook toelichting onder Lasten: Instandhouding Huisvesting. In onze meerjarencijfers gaan wij als KB voorlopig uit van een exploitatie vanuit de KB van cumulatief € 17,0 mln. aan instandhoudingskosten voor de jaren 2023–2028.

Lasten

Personeelslasten

Zoals bij 'ontwikkeling personeel in fte' toegelicht, gaat de prognose voor 2024 tot en met 2026 in de basis uit van een gelijkblijvende bezetting ten opzichte van de begroting 2024.

De effecten op de cao-ontwikkelingen vanaf 1 juli 2024 zijn nog niet concreet. Deze is ingeschat op 3% per jaar.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn gebaseerd op de geldende activeringsmethodiek (zie toelichting op de jaarrekening) en de verwachte ontwikkelingen in de komende jaren met betrekking tot investeringen in huisvesting en ICT.

Huisvestingslasten Exploitatie

- Prijsontwikkelingen die nu al concreet zichtbaar zijn, zijn meegenomen.
- Omdat ons huidige gebouw niet geschikt is voor de toekomst, werd in 2017 in beginsel gekozen voor nieuwbouw. Bij de verhuizing naar nieuwbouw is gekozen voor het scheiden van de opslagfunctie enerzijds en kantoor- en publieksfuncties anderzijds. De voorbereiding voor de verhuizing zal de hele planperiode duren, dus van 2023 tot 2026. In 2026 zal, op z'n vroegst, een start worden gemaakt met de twee jaar durende daadwerkelijke verhuizing van onze collectie. De kosten voor de voorbereiding van de verhuizing van de collectie zijn ingeschat op € 5,7 mln. (zowel materiële als personele kosten) en worden gefinancierd vanuit de bestemmingsreserve huisvesting.
- Het huidige pand is volledig afgeschreven en heeft veel achterstallig onderhoud, maar moet in ieder geval tot eind 2028 een veilig onderkomen zijn voor bezoekers, medewerkers en collecties.
- Op basis van de eerdere ramingen van de KB wordt uitgegaan van een jaarlijkse benodigde dotatie aan de bestemmingsreserve huisvesting van € 1,5 mln.

Overige lasten

- De gelden t.b.v. de digitale netwerkinfrastructuur (aanvullende middelen kamerbrief bibliotheken) zijn toegekend tot en met 2024. Zowel de baten als de lasten nemen hierdoor af met ingang van 2025.
- Overige lasten worden grotendeels constant verondersteld.

9.5 Balans

Toelichting balans

Bij het bepalen van het verwachte verloop van de balansposten is rekening gehouden met:

Activa

- Materiële vaste activa: de afschrijvingen en de geplande investeringen, die o.a. betrekking hebben op het bouwen van een nieuwe IT-infrastructuur.
- Liquide middelen: de geplande investeringen en de verwachte negatieve kasstromen uit operationele activiteiten.

Passiva

- Eigen vermogen: de mutatie van het saldo van baten en lasten is opgesplitst naar de verschillende bestemmingsreserves en -fondsen en de algemene reserve.

- Door meerdere oorzaken (hoge energiekosten, knelpunten rond de nationale bibliotheektaken in het digitale domein en structurele WHW-bekostiging daarvan, kosten en reserveringen ten behoeve van herhuisvesting, etc.) staat het verwachte resultaat van de KB voor de komende jaren sterk onder druk.
- Voorzieningen: het verwachte verloop op basis van de actuele berekeningen.
- Kortlopende schulden: een gelijkblijvende verhouding met de totale kosten. Verder gaat de begroting uit van een gelijkblijvende positie btw-voorbelasting. Wel dient vermeld te worden dat er een discussie loopt met de fiscus over de mogelijkheid van terugvordering van een gedeelte van de betaalde btw. Zie voor verdere toelichting de hieronder vermelde afsluitende samenvatting van kansen en risico's.

Balans							
Bedragen: x € 1.000	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	
	Realisatie	Begroting	Realisatie	Begroting	MJP	MJP	MJP
Activa							
Vaste activa							
Materiële vaste activa	6.293	4.407	4.315	4.500	4.500	4.500	
Totaal van vaste activa	6.293	4.407	4.315	4.500	4.500	4.500	
Vlottende activa							
Vorderingen	3.728	3.006	6.765	3.500	3.500	3.500	
Liquide middelen	94.782	69.422	115.283	107.186	108.507	99.253	
Totaal van vlottende activa	98.510	72.428	122.048	110.686	112.007	102.753	
Totaal van activa	104.803	76.835	126.363	115.186	116.507	107.253	
Passiva							
Eigen vermogen	69.716	51.952	90.763	87.686	89.007	79.753	
Eigen vermogen, algemene reserve	5.713	2.697	6.961	1.583	-148	-3.129	
Eigen vermogen, bestemmingsreserves	44.616	39.958	46.429	44.365	43.124	41.868	
Eigen vermogen, overige reserves en fondsen	19.386	9.297	37.374	41.738	46.031	41.014	
Voorzieningen	2.132	2.500	1.950	2.500	2.500	2.500	
Schulden	32.955	22.383	33.650	25.000	25.000	25.000	
Totaal van passiva	104.803	76.835	126.363	115.186	116.507	107.253	

9.6 Interne risicobeheersings- en controlesystemen

De alledaagse beweeglijkheid, onzekerheid, complexiteit en meerduidigheid vragen om een andere benadering dan die van het traditionele risicomanagement. De toename van risico's die de bedrijfscontinuïteit bedreigen vraagt om een lerende houding als organisatie om hiermee om te gaan. De KB heeft om die reden al accenten anders gelegd, namelijk door de focus te leggen op de toprisico's in plaats van op 'alle' risico's en door naast risicobeheersing ook oog te hebben voor waardecreatie en door daarnaast niet louter binnen de organisatie te kijken, maar juist ook naar externe onzekerheden, in termen van risico's en kansen. Het zoeken naar een optimale toepassing van risicobeheersing heeft blijvend aandacht. Hierbij staan de doelen van de KB centraal, met als belangrijkste aandachtsgebieden duurzaam collectiebehoud, financiële verantwoording, compliance en het waarborgen van de continuïteit van de (kritieke) bedrijfsprocessen.

Voor de inrichting van het risicomanagement volgt de KB het Three Lines Model. Dat betekent dat eerstelijnsfunctionarissen (management, proces- en dienstverleners) risico-eigenaar zijn en daarmee verantwoordelijk voor de afwegingen tussen risico's en doelen, dat tweedelijnsfunctionarissen (coördinatoren Risicomanagement) die afweging begeleiden en dat vanuit de derde lijn (external audit) wordt toegezien op een adequaat en goed werkend risicomanagementsysteem. De KB beschikt over een centraal risicoregister waarin de toprisico's en kansen staan opgenomen. Dit overzicht wordt periodiek geactualiseerd naar aanleiding van risicosessies, audits en voortgangsgesprekken. Bij audits moet gedacht worden aan de privacy-audit rechten van betrokkenen en bewaartermijnen, AVG-compliance kritieke diensten en uitkomsten interim- en jaarrekeningcontrole. De uitkomsten van risicosessies en audits worden verwerkt in het centrale risico- en verbeterregister en van hieruit vindt monitoring en rapportage plaats.

Tijdens risicosessies worden per onderwerp de voornaamste risico's en kansen in kaart gebracht, met de daarbij behorende oorzaken, gevolgen en kans van optreden, teneinde te bepalen hoe hiermee om te gaan en wie de eigenaar is. De deelnemers aan de risicosessies worden op basis van expertise, ervaring en relevantie geselecteerd, met als doel te komen tot een zo eenduidig mogelijk beeld van de voornaamste risico's. Deze risicosessies dragen bij aan het verhogen van het risicobewustzijn, aan kennisdeling en verbinding tussen teams, afdelingen en vakinhoudelijke experts.

Verder worden er voor risicoacceptatie risico-acceptatieformulieren (RAF's) gebruikt. Deze zijn bedoeld om (verhoogde) risico's in beeld te brengen, welke gevolgen deze risico's kunnen hebben en wat de mogelijkheden zijn om deze risico's tot een acceptabel niveau te brengen. Hierbij wordt gekeken naar de kosten/batenverhouding. Deze werkwijze draagt bij aan het verantwoord omgaan met risico's en daarmee de bescherming van de organisatie en het realiseren van waardecreatie. De risico-acceptatie dient te worden onderbouwd en geaccordeerd door de risico-eigenaar.

Dankzij het periodiek en op uniforme wijze in kaart brengen van de voornaamste risico's voor eerdergenoemde aandachtsgebieden, met de bijbehorende besluitvorming hoe om te gaan met de risico's, verkrijgt de KB steeds meer inzicht en kan zij gericht sturen op risico's. En last but not least, dit draagt in belangrijke mate bij aan het behalen van de doelstellingen.

9.7 Belangrijkste risico's en onzekerheden

Zoals in de vorige paragraaf aangegeven, staan doelen centraal en gaat de focus primair uit naar de volgende aandachtsgebieden: het waarborgen van de continuïteit van de (kritieke) bedrijfsprocessen, compliance, duurzaam collectiebehoud en misbruik en oneigenlijk gebruik.

Continuïteit van kritieke bedrijfsprocessen

Met betrekking tot het waarborgen van de bedrijfscontinuïteit, ligt de focus primair op de meest kritieke diensten en bedrijfsprocessen van de organisatie. Hierbij gaat terecht veel aandacht uit naar informatiebeveiliging. Datalekken en digitale inbraken vormen een toprisico, die kunnen resulteren in dataverlies (bijvoorbeeld collectiedata, vertrouwelijke bedrijfsgegevens en persoonsgegevens), een bestuurlijke boete van de Autoriteit Persoonsgegevens, een boete voor bestuurders (NIS2), de verplichting tot schadevergoedingen en identiteitsfraude. Dit kan aanzienlijke gevolgen hebben voor de kosten, reputatie en de strategische doelen van de KB. Als kader voor informatiebeveiliging hanteert de KB de BIHO (Baseline Informatiebeveiliging Hoger Onderwijs)

Cybersecurity-risico's krijgen veel aandacht en we hebben in de loop van 2023 diverse maatregelen doorgevoerd. Denk hierbij met name aan verbeterde security-scans en het verder inrichten van autorisatiebeheer voor onder andere Exact, waarbij de autorisaties beperkt zijn tot het hoogstnodzakelijke. Hiermee is de functiescheiding tussen gebruik en beheer geborgd. Vanaf 2024 zullen er jaarlijkse awareness-campagnes

voor security en privacy plaatsvinden. En daarnaast gaan we verder werken aan het risicogestuurd implementeren van maatregelen. Belangrijk aspect vormt het verder operationaliseren van risicomangement, dus het vastleggen van de opzet van processen, het uitvoeren van risicoanalyses en de inrichting en uitvoering van periodieke testwerkzaamheden.

In geval van een calamiteit of crisis kan de KB terugvallen op een getrainde crisisorganisatie. Deze is ingericht om de dreiging of de schadelijke gevolgen weg te nemen of te beperken en om de continuïteit van de eigen organisatie te waarborgen. De crisisorganisatie bestaat uit het KB- Crisisteam, Bedrijfshulpverlening (BHV), Collectiehulpverlening (CHV) en het Computer Security Incident Response Team (CSIRT).

Om de inzetbaarheid op niveau te houden of te vergroten zijn ook in 2023 weer opleidingen en trainingen gevolgd en is er geoefend. De evaluaties van de oefeningen en incidenten worden omgezet in actiepunten ter mitigatie en verbetering. Via de periodieke blokrapportages wordt de directie geïnformeerd over de voortgang.

Compliance

De voornaamste compliance-risico's, met gevolgen voor kosten, reputatie, en doelen, liggen op het vlak van subsidierecht, privacy- en aanbestedingswet- en -regelgeving.

Subsidies

Subsidietoekenningen door de KB in 2023 vonden plaats met inachtneming van het subsidiereglement van de Koninklijke Bibliotheek 2019 en de onderliggende tijdelijke subsidieregels. Zekerheid betreffende de rechtmatigheid van verstrekte subsidies wordt jaarlijks verkregen door interne controles en procedures binnen de KB én door externe controle door de accountant. Vanuit het centrale risico- en verbeterregister vindt er sturing plaats op implementatie. Zo is er een nieuw subsidiereglement opgesteld, voeren controllers controles uit op zowel de verlening als vaststelling van de subsidiebeschikking en is het drempelbedrag voor verantwoordingen met controleverklaringen aangepast en opgenomen in het nieuwe subsidiereglement 2024. Het subsidieverleningsproces blijft onder de aandacht en er zullen, daar waar mogelijk en relevant, aanvullende maatregelen worden getroffen.

Aanbestedingswet- en regelgeving

Op het vlak van waarborging rechtmatigheid aanbestedingswet- en regelgeving maakt de KB gebruik van een aanbestedingskalender, contractenregister

en een actueel inkoopbeleid. In 2023 zijn verdere stappen gezet. Zo loopt de spendanalyse mee in de periodieke blokrapportage en is het streefpercentage van 70%, betreffende facturen behorende bij grote contracten die over een inkooporder beschikken, gerealiseerd. Aandachtspunt voor 2024 vormt het vereenvoudigen van het proces totstandkoming spendanalyse.

Privacywet- en regelgeving

De functionaris gegevensbescherming ziet toe op het privacybeleid en de privacyverklaringen van de KB. De AVG-coördinatoren ondersteunen 'de business' bij het zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens in lijn met de privacywetgeving. In 2023 zijn het beleid en de bijbehorende stukken geactualiseerd, hebben er workshops en trainingen plaatsgevonden en is er gestart met kwaliteitsborging van het verwerkingsregister. Vanaf 2024 zullen er jaarlijkse awareness-campagnes plaatsvinden en tevens is er aandacht voor zowel het onboardingproces van nieuwe medewerkers, als ook voor de overige medewerkers van de KB.

Duurzaam collectiebehoud waarborgen

In het kader van onze wettelijke taak, namelijk het zorgdragen voor het duurzaam behoud van zowel de digitale als ook de fysieke collectie, hebben er ook in 2023 risicosessies plaatsgevonden. De focus ligt hierbij primair op instandhoudingsrisico's huidige pand, fysieke toegang, cyberrisico's, dataverlies, (meta)datakwaliteit, bruikleen, licht-, brand- en waterschade en langdurige uitval van het klimaatstelsel. In het kader van de instandhoudingsrisico's van het huidige pand hebben we de risicosessies samen met het Rijksvastgoedbedrijf uitgevoerd.

Er zijn mitigerende maatregelen getroffen, waarbij gedacht moet worden aan fysiek toegangsbeheer, periodieke back-up- en restore-tests, waterdetectie, klimaatmonitoring, periodieke luchtkiemgetalmingen, bruikleeneisen en werkinstructies brandveiligheid. Tevens hebben we het draaiboek geactualiseerd en hebben we trainingen georganiseerd. Tot slot gaan we in 2024 door met de verdere mitigatie van de duurzaam-behoudsrisico's fysieke en digitale collectie.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

Cybercriminaliteit

Het aantal gevallen van cybercriminaliteit en bedrijfsfraude in Nederland is in 2023 verder toegenomen. De verwachting is dat deze trend zich de komende jaren voort blijft zetten. Kennisinstituten zoals de KB willen aan de ene kant graag een open instelling zijn en klanten toegang geven tot data

om deze te ontdekken en te onderzoeken. Aan de andere kant is er de toenemende uitdaging om het digitale erfgoed veilig te houden en te beschermen tegen cyberaanvallen. Dit gegeven en recente cyberaanvallen bij andere kennisinstellingen maken dat de KB vol inzet op het naar het benodigde niveau brengen en behouden van fraudebeheersing en cybersecurity. De BIHO vormt een belangrijk onderdeel van het kader.

Er zijn diverse maatregelen getroffen ter voorkoming van misbruik en oneigenlijk gebruik. Hierbij moet voornamelijk worden gedacht aan functiescheiding, continue security monitoring, kwetsbaarheden-scans en verhoogde aandacht voor het oplossen van kwetsbaarheden, autorisatiematrixes, autorisatieprocedures, periodieke standcontroles, een vereiste VOG-verklaring en opgave van nevenwerkzaamheden voor nieuwe medewerkers en periodieke aandacht voor risicobewustzijn voor cybercriminaliteit en privacy.

In geval van (vermoedelijke) informatiebeveiligingsincidenten, beschikt de KB over een Computer Security Incident Response Team (CSIRT), dat gericht is op het voorkomen en genezen van informatiebeveiligingsincidenten. CSIRT wordt gecoördineerd door de coördinator CSIRT. Hieronder vallen zowel interne als externe beveiligingsincidenten die van toepassing zijn op de informatiesystemen van de KB.

Collecties

De KB bezit een unieke collectie waarbij risico's als vervreemding, beschadiging en vernietiging op kunnen treden. Op het vlak van behoud van collectie-items, zijn daarom maatregelen getroffen zoals cameratoezicht, beveiligde ruimtes, het wegvan boeken en verzekering en transport bij bruikleen.

Factuurfraude

Factuurfraude is een veel voorkomende vorm van fraude. De KB heeft diverse maatregelen getroffen om dit tegen te gaan. De KB hanteert een three-way-matching methodiek waarbij ontvangen facturen worden afgezet tegen goedgekeurde orders en goedgekeurde ontvangsten. Afwijkingen lopen altijd via de besteller en de budgethouder. Ook controleren wij wijzigingen in bankrekeningnummers van leveranciers voordat we deze in de systemen verwerken.

Integriteit

Integer gedrag is een belangrijk component om fraude te voorkomen. De gedragscode (in ontwikkeling), klachtenregeling ongewenste omgangsvormen, richtlijn omgaan met giften en schenkingen, klokkenluidersregeling, IFLA-code of Ethics for

Librarians and other Information Workers vormen hierbij het richtinggevende kader.

Daarnaast zijn vertrouwenspersonen aangewezen voor het bespreken van integriteitsrisico's, integriteitsschendingen en ongewenste omgangsvormen. Meldingen worden geregistreerd en beoordeeld. Over heel 2023 zijn er geen fraudegevallen of integriteitsschendingen bekend. Ook beschikt de KB over een privacy-organisatie, bestaande uit de functionaris gegevensbescherming, privacyjuristen, AVG-coördinatoren en een portefeuillehouder privacy.

Intern vinden er periodieke continuïteitsrisicosessies plaats, waarbij security en privacy tot de belangrijkste aandachtsgebieden behoren. De uitkomsten hiervan worden, naast periodieke audits en signaleringen, verwerkt in het centrale risico- en verbeterregister van de KB. Van hieruit vindt monitoring plaats gericht op het tijdig doorvoeren van de vereiste acties.

Jaarrekening

Balans per 31 december (na resultaatverwerking)

Balans per 31 december (na resultaatverwerking)			
Bedragen x €1.000	Ref	31-12-2023	31-12-2022
Activa			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1	4.315	6.293
Totaal van vaste activa		4.315	6.293
Vlottende activa			
Vorderingen	2	6.765	3.728
Liquide middelen		115.283	94.782
Totaal van vlottende activa		122.048	98.510
Totaal van activa		126.363	104.803
Passiva			
Eigen vermogen	3	90.763	69.716
Voorzieningen	4	1.950	2.132
Kortlopende schulden	5	33.650	32.955
Totaal van passiva		126.363	104.803

Staat van baten en lasten

Staat van baten en lasten				
Bedragen x €1.000	Ref	2023	2023	2022
		Realisatie	Begroting	Realisatie
Baten				
Rijksbijdragen	6	135.396	108.472	119.869
Overige overheidsbijdragen en subsidies	7	6.308	5.339	23.471
Baten werk in opdracht van derden	8	2.444	1.484	2.477
Overige baten	9	559	421	610
Totaal baten		144.707	115.716	146.427
Lasten				
Personeelslasten	10	48.824	46.054	44.638
Afschrijvingen	11	2.127	2.280	1.975
Huisvestingslasten	12	12.850	17.402	11.732
Overige lasten	13	63.321	61.576	75.624
Totaal lasten		127.122	127.312	133.969
Saldo van baten en lasten		17.585	-11.596	12.458
Saldo financiële baten en lasten	14	3.463	-	290
Resultaat vóór bestemming		21.048	-11.596	12.748
Resultaatbestemming				
Saldo baten en lasten vóór resultaatbestemming		21.048	-11.596	12.748
Mutatie bestemmingsreserves		1.813	-5.493	-2.355
Mutatie bestemmingsfondsen		17.988	-3.087	13.862
Mutatie algemene reserve		1.248	-3.016	1.241

Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht		
Bedragen x €1.000	2023	2022
	Realisatie	Realisatie
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo van baten en lasten	17.585	12.458
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen	2.127	1.975
Mutaties voorzieningen	-182	-300
Totaal aanpassingen voor aansluiting met het saldo van baten en lasten	1.945	1.675
Veranderingen werkkapitaal		
Vorderingen	-3.037	-735
Schulden	695	10.524
Totaal veranderingen werkkapitaal	-2.342	9.789
Ontvangen interest	3.463	290
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	20.651	24.212
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	-150	-3.223
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	-150	-3.223
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Nieuw opgenomen leningen	-	-
Aflossing langlopende schulden	-	-
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	-	-
Liquide middelen per 1 januari	94.782	73.793
Mutatie liquide middelen	20.501	20.989
Liquide middelen per 31 december	115.283	94.782

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De KB is gevestigd op Prins Willem-Alexanderhof 5, Postbus 90407, 2509 LK te 's-Gravenhage en ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 27377634 als publiekrechtelijke rechtspersoon: Rechtspersoon met Wettelijke Taak (RWT).

De Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW, Art. 1.5) en de Wet stelseltaken openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob, Art.9) beschrijven de taken en het werkterrein van de KB. Deze komen samen in het Bestuursreglement van de Koninklijke Bibliotheek 2023.

De KB is de nationale bibliotheek: vanuit de kracht van het geschreven woord dragen we bij aan een slimmer, vaardiger en creatiever Nederland. Dit doen we samen met partners op het terrein van erfgoed, wetenschap en met de openbare bibliotheken. Als nationale bibliotheek maakt de KB de bibliotheekcollectie Nederland zichtbaar, bruikbaar en houdbaar. De activiteiten van de KB vinden plaats in het binnenland en bestaan uit het behoud, beheer, documentatie en beschikbaarstelling gerelateerd aan de Nederlandse bibliografie.

Bij het Besluit aanwijzing organisaties van openbaar belang d.d. 21 juni 2019 heeft de minister van Financiën de KB met ingang van 1 januari 2020 aangewezen als organisatie van openbaar belang (oob) als bedoeld in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta).

Deze jaarrekening betreft een enkelvoudige jaarrekening.

Verlagingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2023, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2023.

Toegepaste standaarden

Het ministerie van OCW heeft bepaald dat de KB haar financiële verantwoording dient op te stellen in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. In deze regeling is bepaald dat de bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder de RJ 660 Onderwijsinstellingen) van toepassing zijn, met inachtneming van de daarin aangeduide uitzonderingen.

Met het ministerie van OCW is op 5 maart 2020 overeengekomen dat de KB, in tegenstelling tot wat

vermeld is in de RJ 660, bepaalde bijlagen (specificaties van projecten) niet hoeft op te nemen in de jaarrekening.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva en resultaat

Algemeen

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Activa en passiva

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of de actuele waarde.

Een actief wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de KB zullen toevloeien en het actief een kostprijs of een waarde heeft waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Activa die hier niet aan voldoen, worden niet in de balans verwerkt en mogelijk aangemerkt als niet in de balans opgenomen activa.

Verplichtingen worden in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag waartegen de afwikkeling zal plaatsvinden op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Onder verplichtingen worden mede voorzieningen begrepen. Verplichtingen die hier niet aan voldoen worden niet in de balans opgenomen, maar worden verantwoord als niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans opgenomen als een transactie niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Dergelijke transacties geven evenmin aanleiding tot het verantwoorden van resultaten. Bij de beoordeling of er sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de economische voordelen en risico's die zich naar alle waarschijnlijkheid in de praktijk zullen voordoen en niet op basis van voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich zullen voordoen.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. De resultaten van de transactie worden in dat geval direct in de staat van baten en lasten opgenomen, rekening houdend met eventuele voorzieningen die dienen te worden getroffen in samenhang met de transactie.

Indien de weergave van de economische realiteit leidt tot het opnemen van activa waarvan de rechtspersoon niet het juridisch eigendom bezit, wordt dit feit vermeld.

Baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Presentatie en functionele valuta

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de KB. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

Gebruik van schattingen

Bij het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding oordelen en maakt schattingen en veronderstellingen die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa, verplichtingen, baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Naar de mening van het management is de invloed van schattingen en veronderstellingen op de financiële positie beperkt.

Verbonden partijen

Er is sprake van verbonden partijen wanneer een

relatie bestaat tussen de KB en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met de KB. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Collectie KB

De collectie van de KB is feitelijk het meest waardevolle activum van de organisatie, gezien de bijzondere aard en onvervangbaarheid ervan. Kosten van verwerving en onderhoud van stukken worden verwerkt in de staat van baten en lasten in het jaar waarin deze worden gemaakt.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), handelsschulden en overige te betalen posten.

In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: (handels) vorderingen, geldmiddelen, (handels)schulden en overige financiële verplichtingen.

De KB maakt geen gebruik van derivaten, heeft geen in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten en houdt geen handelsportefeuille aan. Financiële activa en financiële verplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment dat contractuele rechten of verplichtingen ten aanzien van dat instrument ontstaan.

Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen.

Financiële instrumenten (en afzonderlijke componenten van financiële instrumenten) worden in de jaarrekening gepresenteerd in overeenstemming met de economische realiteit van de contractuele bepalingen. Presentatie vindt plaats op basis van afzonderlijke componenten van financiële instrumenten als financieel actief, financiële verplichting of als eigen vermogen.

Financiële instrumenten worden bij de eerste waardering verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten

in de eerste opname worden meegenomen. Indien echter financiële instrumenten bij de vervolgwaardering worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, worden direct toerekenbare transactiekosten bij de eerste waardering direct verwerkt in de staat van baten en lasten. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Verstreckte leningen en overige vorderingen

Verstreckte leningen en overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen. De effectieve rente en eventuele bijzondere waardeverminderingverliezen worden direct in de staat van baten en lasten verwerkt.

Aan- en verkopen van financiële activa die tot de categorie verstreckte leningen en overige vorderingen behoren, worden verantwoord op de transactiedatum.

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode. De effectieve rente wordt direct in de staat van baten en lasten verwerkt.

Saldering van financiële instrumenten

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als de KB beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het financiële actief en de financiële verplichting gesaldeerd af te wikkelen en de KB het stellige voornemen heeft om het saldo als zodanig netto of simultaan af te wikkelen. Als sprake is van een overdracht van een financieel actief dat niet voor verwijdering uit de balans in aanmerking komt, wordt het overgedragen actief en de daarmee samenhangende verplichting niet gesaldeerd.

Bijzondere waardeverminderingen financiële activa

Vorderingen die niet individueel onderhevig zijn gebleken aan bijzondere waardevermindering worden collectief beoordeeld of deze onderhevig zijn aan bijzondere waardevermindering, dit door samenvoeging van vorderingen met vergelijkbare risicokenmerken. Bij de beoordeling van de collectieve waardevermindering gebruikt de KB historische trends met betrekking tot de waarschijnlijkheid van het niet nakomen van betalingsverplichtingen. De uitkomsten worden bijgesteld als de KB-directie van

oordeel is dat de huidige economische en kredietomstandigheden zodanig zijn dat het waarschijnlijk is dat de daadwerkelijke verliezen hoger dan wel lager zullen zijn dan historische trends suggereren.

De boekwaarde van vorderingen wordt verminderd met de voorziening voor dubieuze debiteuren. Vorderingen die niet incasseerbaar zijn worden afgeboekt van de voorziening. Andere toevoegingen en onttrekkingen aan de voorziening worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Als in een latere periode de waarde van het actief, onderhevig aan een bijzondere waardevermindering, stijgt en het herstel objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die plaatsvond na de opname van het bijzondere waardeverminderingverlies, wordt het bedrag uit hoofde van het herstel (tot maximaal de oorspronkelijke kostprijs) opgenomen in de staat van baten en lasten.

Materiële vaste activa (MVA) en afschrijvingen

Materiële vaste activa worden in de balans verwerkt indien het waarschijnlijk is dat de toekomstige prestatie-eenheden met betrekking tot dat actief zullen toekomen aan de KB en de kosten van het actief betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

MVA worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

De kostprijs van de genoemde activa bestaat uit de verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs en overige bijkomende kosten om de activa op hun plaats en in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik.

In het geval dat de betaling van de kostprijs van een materieel vast actief plaatsvindt op grond van een langere dan normale betalingstermijn, wordt de kostprijs van het actief gebaseerd op de contante waarde van de verplichting.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafwaarde volgens de lineaire methode op basis van geschatte economische levensduur. Bij het afschrijven wordt rekening gehouden met de restwaarde van de individuele activa, indien de verwachting is dat er restwaarde zal zijn. Op vooruitbetalingen op materiële vaste activa wordt niet afgeschreven. Afschrijving start op het moment dat een actief beschikbaar is voor het beoogde gebruik en wordt beëindigd bij buitengebruikstelling of bij afstoting.

De KB past de componentenbenadering toe voor materiële vaste activa indien belangrijke afzonderlijke bestanddelen van een materieel vast actief van elkaar te onderscheiden zijn. Rekening houdend met verschillen in gebruiksduur of verwacht gebruikspatroon, worden deze bestanddelen afzonderlijk afgeschreven. De volgende afschrijvingspercentages worden gehanteerd: 5% (machines en installaties), 10% (kantoorinrichting) en 20% (IT-hardware).

Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd als zij de gebruiksduur van het object verlengen en/of leiden tot toekomstige prestatie-eenheden met betrekking tot het object.

Buiten gebruik gestelde activa worden gewaardeerd tegen de laatste boekwaarde voor het moment van buitengebruikstelling of lagere opbrengstwaarde.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Door de KB wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en bedrijfswaarde. Een bijzonder waardeverminderverslies wordt direct als last verwerkt in de staat van baten en lasten onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief. Buiten gebruik gestelde activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardeverminderverslies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief (of kasstroom genererende eenheid) geschat. Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardeverminderverslies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardeverminderverslies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief (of kasstroom genererende eenheid) opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder

waardeverminderverslies voor het actief (of kasstroom genererende eenheid) zou zijn verantwoord.

Vorderingen

De grondslagen voor de waardering van vorderingen zijn beschreven onder Financiële instrumenten.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

In vreemde valuta's luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende contante wisselkoers. Koersverschillen worden ten gunste, respectievelijk ten laste gebracht van de exploitatierekening over de per balansdatum afgesloten verslagperiode.

Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de vennootschap, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is ingedeeld naar vrije algemene reserve, bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen. Alle reserves zijn publiek.

Bestemmingsreserves

Delen van het eigen vermogen zijn voor verschillende doeleinden gereserveerd als bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves worden door het bestuur bepaald en het bestuur kan deze zelf opheffen.

Bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen zijn reserves waaraan door derden (bijvoorbeeld OCW) een beperktere bestedingsmogelijkheid is aangebracht dan op grond van de statuten zou bestaan. De fondsen zijn ontstaan als gevolg van geormerkte OCW-gelden die niet volledig zijn besteed in het betreffende boekjaar. Uitgaven die worden gedekt uit bestemmingsfondsen worden in de staat van baten en lasten verantwoord, en via de resultaatbestemming ten laste van het betreffende fonds gebracht. Wijzigingen in de beperking van de bestemming van fondsen die door de daartoe bevoegde organen of instanties worden aangebracht, worden als overige mutatie binnen het eigen vermogen verwerkt.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

Rechten en verplichtingen voortvloeiend uit eenzelfde overeenkomst worden niet in de balans opgenomen indien en voor zover noch de onderneming noch de tegenpartij heeft gepresteerd. Opname in de balans geschiedt wanneer de nog te ontvangen respectievelijk te leveren prestatie en tegenprestatie niet (meer) met elkaar in evenwicht zijn en dit voor de onderneming nadelige gevolgen heeft.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd.

Indien de tijds waarde van geld materieel is en de periode waarover de uitgaven contant worden gemaakt meer dan een jaar is, worden voorzieningen gewaardeerd tegen de contante waarde van de beste schatting van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde indien de tijds waarde van het geld niet materieel is of de periode waarover de uitgaven contant worden gemaakt maximaal een jaar is.

De KB heeft voorzieningen getroffen betreffende ingegane wachtgeldverplichtingen, ingegane seniorenregelingen en uitgestelde beloningen vanwege ambtsjubilea.

Jubileumvoorziening

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de berekening van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op de KB-regeling jubilea, blijfkans en leeftijd zonder het toepassen van een disconteringsvoet.

Voorziening wachtgeld

Deze voorziening betreft de berekening van de maximale verplichting per uit dienst gegane medewerker. Er vinden individuele berekeningen plaats, rekening houdend met zowel het WW-deel als het bovenwettelijke BWOI-deel. De eerste op basis van de UWV-regels, de tweede op basis van de BWOI-regeling.

Voorziening Generatieplan

De voorziening Generatieplan voorziet in de mogelijkheid voor medewerkers die vijf jaar of korter voor de AOW-datum zitten, om een of twee dagen per week minder te gaan werken, waarbij over die dagen 50% van het salaris wordt doorbetaald en de pensioenopbouw volledig wordt voortgezet.

Voorziening Langdurig zieken

De KB is verplicht om personeelsleden bij ziekte gedurende het eerste jaar 100% en gedurende het tweede jaar 70% c.q. 85% bij voldoende re-integratie van het salaris door te betalen. Dit is geregeld in de regeling Ziekte en Arbeidsongeschiktheid personeel Onderzoeksinstituten (ZAOI). Op grond van RJ 271 wordt een voorziening opgenomen voor de toekomstige loonkosten van medewerkers die op 31 december van het verslagjaar ziek zijn en waarvan vrijwel zeker is dat zij niet meer of niet volledig terugkeren in het arbeidsproces. De verplichting wordt berekend als zijnde de contante waarde van de toekomstige salarisbetalingen en transitievergoedingen.

Per medewerker wordt een inschatting gemaakt van de kans dat een medewerker ziek blijft en in de WGA terechtkomt en wat het percentage arbeidsongeschiktheid zal zijn. Voor het tweede ziektejaar is ervoor gekozen de medewerkers voor 70% van het loon op te nemen in de voorziening.

Kortlopende schulden

De waardering van kortlopende schulden is toegevoegd onder Financiële instrumenten.

Onder de kortlopende schulden vallen vooruit geactiveerde en -ontvangen termijnen van projecten. Hieronder zijn opgenomen ontvangen projectgelden waar tegenover een specifieke bestedingsverplichting bestaat, die gebaseerd is op externe contractuele verplichtingen.

Projecten zijn gewaardeerd op direct toerekenbare kosten en aan overige instanties toegezegde gelden. Op de geactiveerde kosten zijn de ontvangen subsidiegelden in mindering gebracht. Gedurende de looptijd van een project wordt geen resultaat verantwoord. Na realisatie van een project wordt het saldo van baten en lasten verwerkt in de staat van baten en lasten.

Rijksbijdrage

Onder de Rijksbijdrage wordt de jaarlijkse bijdrage van het ministerie van OCW verstaan. De Rijksbijdrage wordt ten gunste gebracht van de staat van baten en lasten in de periode waarin ze toegekend is.

Overige overheidsbijdragen en subsidies

Subsidies (niet zijnde Rijksbijdrage) worden ten gunste van de staat van baten en lasten van het jaar gebracht ten laste waarvan de gesubsidieerde bestedingen komen of waarin de opbrengsten zijn gedeerd of het exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De vooruit ontvangen bedragen worden als kortlopende schuld verantwoord, afhankelijk van de verwachte uitstroom van middelen.

Baten werk in opdracht van derden

Hier worden projectresultaten ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten gebracht, zoveel als mogelijk gedurende de looptijd van het project. Daarnaast worden hier de opbrengsten van KB-passen en digitale abonnementen verantwoord.

Overige baten

De verantwoording van overige baten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Beleidsregels toepassing WNT

Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector (WNT) heeft de KB zich gehouden aan de Beleidsregel toepassing WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de belastingautoriteit.

De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de organisatie.

Voor de beloningen met opbouw van rechten, sabbatical leave en gratificaties worden de verwachte lasten gedurende het dienstverband in aanmerking genomen. Een verwachte vergoeding ten gevolge van bonusbetalingen wordt verantwoord indien de verplichting tot betaling van die vergoeding is ontstaan op of vóór balansdatum en een betrouwbare schatting van de verplichtingen kan worden gemaakt. Ontvangen bijdragen voortvloeiend uit levensloopregelingen worden in aanmerking genomen in de periode waarover deze bijdragen zijn verschuldigd. Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht. Indien een beloning wordt betaald, waarbij geen rechten worden opgebouwd (bijvoorbeeld doorbetaling in geval van ziekte of arbeidsongeschiktheid) worden de verwachte lasten verantwoord in de periode

waarover deze beloning is verschuldigd. Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen (inclusief ontslagvergoedingen) aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid wordt een voorziening opgenomen.

De verantwoorde verplichting betreft de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichting op de balansdatum af te wikkelen. De beste schatting is gebaseerd op contractuele afspraken met personeelsleden (cao en individuele arbeidsovereenkomsten). Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht.

Pensioenen

Voor de werknemers van de KB die als overheids-werknemers in de Wet Privatisering ABP worden aangemerkt, geldt het Pensioenreglement van de Stichting Pensioenfonds ABP. De beleidsdekkingsgraad per eind 2023 is 113,9%. Er hoeven geen aanvullende betalingen gedaan te worden.

De pensioenregeling wordt volgens de Pensioenwet gekarakteriseerd als uitkeringsovereenkomst. De uitvoeringsovereenkomst met de pensioenuitvoerder APB wordt jaarlijks stilzwijgend verlengd. De belangrijkste afspraken die zijn opgenomen in deze uitvoeringsovereenkomst zijn de volgende:

- Indexatie geeft geen aanleiding tot premie-aanpassingen.
- Premiereductie of -terugstorting vindt plaats indien en voor zover sprake is van een dekingsgraad volgens de normen van de DNB van 160% en voor zover het bestuur van het fonds daartoe besloten heeft.
- De maximale premie bedraagt 25,9% over de pensioengrondslag.
- In geval van een reservetekort van de pensioenuitvoerder neemt de KB overeenkomstig hetgeen overeengekomen is haar aandeel daarin.

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenuitvoerder verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen.

Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover er

sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Indien op basis van de uitvoeringsovereenkomst met betrekking tot een bedrijfstakpensioenregeling per balansdatum een verplichting bestaat, wordt een voorziening gevormd als het waarschijnlijk is dat de aanwending van een maatregelenpakket, dat nodig is voor het herstel van de per balansdatum bestaande dekkingsgraad, zal leiden tot een uitstroom van middelen en de omvang daarvan betrouwbaar kan worden geschat.

Leaseovereenkomsten

De KB kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten classificeren als operationele leases. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm. Classificatie van de lease vindt plaats op het tijdstip van het aangaan van de betreffende leaseovereenkomst.

Operationele leases

Als de organisatie optreedt als lessee in een operationele lease, wordt het leaseobject niet geactiveerd. Vergoedingen die worden ontvangen als stimulering voor het afsluiten van een overeenkomst worden verwerkt als een vermindering van de leasekosten over de leaseperiode. Leasebetalingen en vergoedingen inzake operationele leases worden lineair over de leaseperiode ten laste respectievelijk ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht, tenzij een andere toerekeningsystematiek meer representatief is voor het patroon van de met het leaseobject te verkrijgen voordelen.

Rentebaten en -lasten

Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost. Rentelasten en soortgelijke lasten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld conform de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan in zijn geheel uit liquide middelen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in

geldmiddelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn. De reële waarde van niet-beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald door de verwachte kasstromen contant te maken tegen een discountingsvoet die gelijk is aan de geldende risicovrije marktrente voor de resterende looptijd vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening. Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

Toelichting op de balans

Materiële vaste activa (1)			
Verloopoverzicht van materiële vaste activa 2023	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Totaal van materiële vaste activa
Bedragen x €1.000			
Boekwaarde aan het begin van de periode			
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs begin periode	10.245	18.630	28.875
Cumulatieve afschrijvingen begin periode	-9.430	-13.153	-22.583
Boekwaarde aan het begin van de periode	815	5.477	6.292
Verloop gedurende de periode			
Investerings:	0	150	150
Afschrijvingen:	-444	-1.683	-2.127
Mutatie gedurende de periode	-444	-1.533	-1.977
Boekwaarde aan het eind van de periode			
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs einde periode	10.245	18.780	29.025
Cumulatieve afschrijvingen/waardeverminderingen einde periode	-9.874	-14.836	-24.710
Boekwaarde aan het einde van de periode	371	3.944	4.315

Onder materiële vaste activa zijn geen activa opgenomen waarvan de beschikbaarheid berust op een beperkt genotsrecht zoals erfpacht- en opstalrecht of huurkoop c.q. financieringshuur. De gebouwen en terreinen die de huisvesting van de KB vormen zijn geen eigendom.

Vlottende activa (2)		
Specificatie vorderingen	31-12-2023	31-12-2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Realisatie
Debiteuren	313	588
Overlopende activa	2.1	4.831
Overige vorderingen	1.623	12
Voorziening wegens oninbaarheid vorderingen	-2	-2
Totaal vorderingen	6.765	3.728

Alle vorderingen hebben een looptijd van minder dan 1 jaar.

Vlottende activa (2)		
Specificatie overlopende activa (2.1)	31-12-2023	31-12-2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Realisatie
Vooruitbetaalde bedragen	366	724
Nog te ontvangen bedragen	4.465	2.406
Overige vorderingen	4.831	3.130

Vlottende activa (2)			
Overzicht liquide middelen		31-12-2023	31-12-2022
Bedragen x €1.000		Realisatie	Realisatie
Kasmiddelen		3	3
Tegoeden op bankrekeningen		34	30
Schatkistbankieren		115.246	94.749
Liquide middelen		115.283	94.782

De KB participeert in het geïntegreerd middelenbeheer van het ministerie van Financiën. De KB heeft een kredietfaciliteit van € 2,5 mln. als onderdeel van het schatkistbankieren. Het saldo wordt dagelijks aangevuld vanuit het schatkistbankierenstelsel. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de KB.

Eigen vermogen (3)					
Verloopoverzicht 2022		Algemene reserve	Bestemmings-reserves	Bestemmings-fondsen	Totaal eigen vermogen
Bedragen x €1.000					
Eigen vermogen 31-12-2021		4.473	46.971	5.524	56.968
Verloop gedurende 2022:					
Resultaat 2022		1.240	-2.355	13.862	12.748
Eigen vermogen 31-12-2022		5.713	44.616	19.386	69.716

Eigen vermogen (3)					
Verloopoverzicht 2023		Algemene reserve	Bestemmings-reserves	Bestemmings-fondsen	Totaal eigen vermogen
Bedragen x €1.000					
Eigen vermogen 31-12-2022		5.713	44.616	19.386	69.715
Verloop gedurende 2023:					
Resultaat 2023		1.248	1.813	17.988	21.048
Eigen vermogen 31-12-2023		6.961	46.429	37.374	90.763

Bestemmingsreserves

Eigen vermogen (3)						
Specificatie van bestemmingsreserves	Bestemmingsreserves aan het begin van de periode	Dotaties gedurende het jaar	Onttrekkingen/vrijval gedurende het jaar	Saldo (dotaties -/onttrekkingen)	Bestemmingsreserves aan het einde van de periode	
Bedragen x €1.000						
Volgnummer						
1 Huisvesting	27.849	2.489	-	2.489	30.338	
2 Legaten	278	-	-	-	278	
3 KB-NA	1.172	-	-73	-73	1.099	
4 Pilot Digitalisering	146	-	-	-	146	
5 Programma Metamorfoze	5.758	5.500	-4.477	1.023	6.781	
6 Digitale Duurzaamheid	1.101	2.000	-2.728	-728	373	
7 Uitvoering BKT traject	8.312	1.996	-3.040	-1.044	7.268	
8 Stimuleringsregeling Kwaliteitszorg	-	146	-	146	146	
Totaal	44.616	12.131	-10.318	1.813	46.429	

1. Bestemmingsreserve Huisvesting

De KB doteert jaarlijks € 1.500K aan de huisvestingsreserve voor de realisatie van toekomstige (her)huisvesting. Verder wordt er een bedrag van € 989K gedoteerd dat betrekking heeft op uitgestelde instandhoudingskosten uit 2022.

De huidige stand van zaken van het huisvestingsproject is beschreven in paragraaf 6.4 van het bestuursverslag.

2. Bestemmingsreserve Legaten

De KB heeft legaten ontvangen die bestemd zijn voor het interieur en dan met name in relatie tot het gebruik en de presentatie van de Bijzondere Collecties van ons nieuwe gebouw. Gezien de achtergrond van de ontvangen middelen wil de KB de aanwending afzonderlijk zichtbaar maken.

3. Bestemmingsreserve KB/NA

Deze middelen zijn oorspronkelijk (2012) ontvangen ter dekking van (frictie)kosten gerelateerd aan een niet gerealiseerde fusie tussen de KB en het Nationaal Archief (NA). OCW heeft ermee ingestemd dat deze reserve wordt ingezet voor het (verder) stimuleren van het gebruik van digitaal tekstueel erfgoed via twee routes:

1. een verkenning van een online onderzoeksplatform voor geavanceerd digitaal onderzoek waarbij digitale tekstbestanden van verschillende erfgoedinstellingen niet alleen doorzoekbaar maar ook analyseerbaar zijn, en
2. een onderzoek naar vooroordelen (bias) in

tekstuele digitale erfgoedbestanden met behulp van kunstmatige intelligentie. In 2023 is € 72K aan onderzoek besteed.

4. Bestemmingsreserve pilot Digitalisering

In 2021 is deze reserve van € 146K gecreëerd. In 2024 worden er plannen gemaakt hoe deze moet worden besteed.

5. Bestemmingsreserve programma Metamorfoze

Metamorfoze is het nationale programma van de KB voor het behoud van en duurzame toegang tot papieren erfgoed van Nederland. Het wordt gefinancierd door het ministerie van OCW en is ondergebracht bij de KB. Het programma wordt gecoördineerd vanuit de afdeling Collecties van de KB door de coördinatoren van Metamorfoze. Zij geven advies en ondersteuning aan instellingen die aan Metamorfoze deelnemen. Metamorfoze houdt zich ook bezig met het opzetten van onderzoek, legt contacten met binnen- en buitenlandse organisaties en verzorgt de informatieverbreiding. Adviescommissies van onafhankelijke deskundigen beoordelen de projectaanvragen en adviseren over de toekenning. De projecten hebben meestal een looptijd van meerdere jaren en zijn langlopend van aard. De dotatie in 2023 bestaat uit een deel van de lumpsum Rijksbijdrage die wordt toegevoegd aan de reserve en de onttrekkingen bestaan uit de volgende onderdelen:

- Toekenning aan Boeken, Kranten en Tijdschriften (BKT)-projecten van €1.996K
- Archieven en collecties van €1.859K
- Coördinatie- en overige projecten van €622K

6. Bestemmingsreserve Digitale Duurzaamheid

De activiteiten met betrekking tot Digitale Duurzaamheid worden gefinancierd vanuit de Rijksbijdrage aan de KB. Omdat de techniek steeds verandert en er speciale maatregelen nodig zijn, werken we voortdurend aan de bruikbaarheid van alle digitale informatie op de lange termijn. Zo hebben we in 2023 het programma Nieuw Digitaal Magazijn uit deze reserve bekostigd en zal dit project in 2024 doorgaan.

In 2023 is er €2.000K toegekend aan Digitale Duurzaamheid. Hier is in het kader van het Nieuw Digitaal Magazijn €2.728K aan uitgegeven. Dit resulteert in een onttrekking van €728K.

7. Bestemmingsreserve uitvoering BKT-traject

Het BKT-traject wordt gefinancierd door het programma Metamorfoze. De titels uit de periode 1840-1960 worden door onafhankelijke adviescommissies voor dit BKT-traject op basis van aanvragen uit het erfgoedveld geprioriteerd. De KB zorgt voor het digitaliseren en het beschikbaar stellen van deze collecties, onder andere via de website Delpher. Binnen het programma Metamorfoze wordt jaarlijks een reservering gemaakt voor de digitalisering van deze collecties.

In 2023 zijn er in het boekentrajec 2,5 miljoen pagina's, 1,7 miljoen pagina's aan tijdschriften en 1 miljoen pagina's aan kranten gedigitaliseerd en zijn er 21.000 nieuwe tijdschriften (0,4 miljoen pagina's behorend bij 81 titels afkomstig van 10 niet-KB-instellingen) toegevoegd aan Delpher.

De dotaties in 2023 bedragen €996K voor Kranten en €1.000K voor Tijdschriften. De onttrekking betreft €817K voor Boeken-projecten, €1.260K voor Kranten-projecten en €860K voor Tijdschriften-projecten en overige werkzaamheden voor €103K.

In 2023 is de keuze gemaakt om een nieuwe digitaliseringstrategie voor na deze beleidsperiode te ontwikkelen. Daarin vindt een verschuiving plaats van het veiligstellen van het papieren erfgoed naar het aansluiten en veiligstellen van digitaal geboren stromen.

Jaarlijks was er € 3 mln. beschikbaar voor het digitaliseren van kranten, boeken en tijdschriften. Met ingang van de begroting 2024 worden deze middelen verlaagd naar € 1,5 mln. per jaar. De doelen die we hebben gesteld binnen deze beleidsperiode op het gebied van digitalisering veranderen niet. Een deel (zo'n € 5 mln.) van de nog niet geormerkte bestemmingsreserve Metamorfoze wordt de komende jaren ingezet om digitaliseringsdoelen te realiseren, aan verplichtingen te voldoen en processen en productie aan te passen. Zo groeien we geleidelijk naar de nieuwe situatie waarin we selectiever digitaliseren met de ingang van onze nieuwe beleidsperiode.

8. Bestemmingsreserve Stimuleringsregeling Kwaliteitszorg

In overleg met de VOB en CBCT heeft de KB afgesproken om gezamenlijk te investeren in de versterking van de Kwaliteitszorg van bibliotheken. VOB en KB investeren hier beide financieel in. De komende tijd zetten de KB, VOB en CBCT activiteiten op die specifiek gericht zijn op rapportage en verantwoording op impact. De afdeling Onderzoek van de KB is hierbij betrokken.

Eigen vermogen (3)		
6. Verloopstaat Digitale Duurzaamheid	2023	2022
Stand begin periode	1.101	5.048
Ontvangen rijksbijdrage	2.000	1.500
Onderzoeksprojecten	-	-190
Nieuw Digitaal Magazijn	-2.728	-4.719
Nieuw Datacenter	-	-538
Saldo dotaties -/- onttrekkingen (Resultaatbestemming)	-728	-3.947
Stand einde periode	373	1.101

Bestemmingsfondsen

Eigen vermogen (3)						
Specificatie van bestemmingsfondsen	Bestemmingsfondsen aan het begin van de periode	Dotaties gedurende het jaar	Onttrekkingen/vrijval gedurende het jaar	Saldo (dotaties -/- onttrekkingen)	Bestemmingsfondsen aan het einde van de periode	
Bedragen x € 1.000						
Volgnummer						
1 E-Content / E-lending	7.499	25.462	-18.603	6.859	14.358	
2 Collecties	955	1.616	-1.443	173	1.128	
3 Aangepast Lezen	2.304	13.982	-13.180	802	3.106	
4 Donorregistratie 2020	34	-	-34	-34	-	
5 Bibliotheekconvenant 2020-2023	650	400	-1.028	-628	22	
6 Uitleencollectie Caribisch Nederland	600	399	-218	181	781	
7 CBCT 2020-2024	665	34	-195	-161	504	
8 Pilot Leven Lang Ontwikkelen	180	-	-180	-180	-	
9 Pilots MKB en OB lokaal/regionaal	-	250	-	250	250	
10 Instandhouding	6.500	4.000	-	4.000	10.500	
11 Aanvraag Bibliotheekbrief middelen	-	4.950	-	4.950	4.950	
12 Werk aan Uitvoering	-	1.587	-402	1.185	1.185	
13 Ondersteuning IDO's	-	2.240	-1.839	402	402	
14 OCW-Open Programma	-	216	-27	189	189	
Totaal	19.386	55.136	-37.149	17.988	37.374	

1. Bestemmingsfonds e-content / e-lending

In 2023 is er € 25.462K ontvangen vanuit de Rijksbijdrage t.b.v. de inkoop van e-content/e-lending. In totaal is er € 18.603K aan kosten gemaakt. Deze kosten bestaan uit:

- Inkoop digitale content: €5.480K
- Inkoop licenties e-books: €6.721K
- Inkoop diensten/Centraal Boekhuis/levering: €1.600K
- Inkoop e-content/e-lending rechthebbenden: €3.167K
- Marketing/ontsluiting/overige lasten: €1.635K

Het niet gebruikte deel van dit bedrag wordt gedoteerd aan dit fonds. Overeenkomstig artikel 5.1 van het e-lendingconvenant 2019 ontvangt de KB een bijdrage voor de uitleenvergoedingen van digitale werken van € 3.000K. Ter dekking van de uitvoeringskosten van het e-lendingconvenant 2019 bedraagt de bijdrage € 300K.

2. Bestemmingsfonds Collecties

Op basis van de Wet op het Hoger Onderwijs en Onderzoek (WHW) wordt jaarlijks een Rijksbijdrage toegekend waarvan € 1.616K de aankoop/digitalisering van de collectie betreft. In totaal is er € 1.443K

aan kosten gemaakt. Het niet gebruikte deel van dit bedrag wordt gedoteerd aan dit fonds en in 2024 wordt het vrijgemaakt voor het verwerken van een groot aantal geschenken.

3. Bestemmingsfonds Aangepast Lezen

Vanuit de Rijksbijdrage is er € 13.982K ontvangen t.b.v. Aangepast Lezen. In totaal is er € 13.180K aan kosten gemaakt. Deze kosten bestaan uit:

- AL-Instellingssubsidies (Dedicon, Passend Lezen, CBB): €13.081K
- Overige lasten: €99K

Het niet gependeerde deel van dit bedrag wordt gedoteerd aan dit fonds.

4. Bestemmingsfonds Donorregistratie

In 2020 heeft het ministerie van OCW een eenmalige subsidie van € 145K extra toegekend voor de communicatie aan kwetsbare burgers rondom de donorregistratie. De doelstellingen zijn gerealiseerd en dit onderdeel is afgerond. OCW heeft besloten dat de KB voor het restant van € 34K zelf een bestemming mag bepalen. Er is gekozen om de € 34K te doteren aan het bestemmingsfonds CBCT.

5. Bestemmingsfonds Bibliotheekconvenant 2020-2023

Voor de uitvoering van het convenant heeft het ministerie van OCW middelen beschikbaar gesteld, verdeeld over de jaren 2020 tot en met 2023. Ter gedeeltelijke realisatie van de in het convenant gemaakte afspraken is op 12 oktober 2020 de subsidieregeling *Tijdelijke subsidieregels Leesoffensief* in werking getreden. Met de uitvoering van deze subsidieregeling is een bedrag gemoeid van € 2.300K. In 2024 zal het project Single Sign On en de realisatie van de Fieldlabs afgerond worden.

6. Bestemmingsfonds Uitleencollectie Caribisch Nederland

In 2023 heeft OCW een additionele bijdrage van € 366K toegekend om het bibliotheeknetwerk in Caribisch Nederland op Wsob-niveau te brengen.

7. Bestemmingsfonds CBCT

In 2020 heeft het ministerie van OCW een subsidieaanvraag gehonoreerd voor de certificering van Taalhuizen door Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal (CBCT) conform de kabinetsbrief Vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024 van 18 maart 2019. In 2023 zijn de lasten €203K. Verder wordt er een bedrag van € 34K gedoteerd vanuit het bestemmingsfonds Donorregistratie.

8. Bestemmingsfonds pilot Leven Lang Ontwikkelen

In samenwerking met het ministerie van SZW wordt een viertal plaatselijke bibliotheken in staat gesteld om meer aandacht te geven aan een leven lang ontwikkelen. Dit budget is volledig uitgegeven.

9. Bestemmingsfonds pilots MKB en OB lokaal/regionaal

In het kader van een interdepartementaal programma met als doel om de leercultuur op de werkvloer te stimuleren, heeft het ministerie van SZW het KB-voorstel goedgekeurd met het oog op de organisatie van enkele pilots voor MKB'ers.

10. Bestemmingsfonds Instandhouding

Bij het gebouw aan de Prins Willem-Alexanderhof 5 (PWA5), dat de KB deelt met het Literatuurmuseum en het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (RKD), is sprake van achterstallig onderhoud. In het bestuurlijk overleg op 6 juli 2023 heeft OCW toegezegd garant te staan voor het tekort op het benodigde budget voor de instandhoudingskosten voor PWA5 tot het moment van uithuizing. De totaal geraamde kosten voor het restant instandhouding worden geraamd op afgerond € 56 mln. Vanuit de gebruikersvergoedingen aangevuld met een eerdere toezegging vanuit OCW van € 13 mln. was reeds dekking gevonden voor afgerond

€ 26 mln. De aanvullende garantie vanuit OCW gaat aldus om afgerond € 30 mln. Een onderdeel van deze toezegging is een calamiteitenfonds van afgerond € 9 mln. Voordat deze aangesproken kan worden, is vooraf toestemming nodig vanuit het bestuurlijk overleg. In het verdere traject zal de KB optreden als penvoerder voor de genoemde huurders. Om een zuivere besteding en verantwoording te garanderen is conform RJ660.207 op de balans van de KB een bestemmingsfonds Instandhouding Huisvesting opgenomen.

In 2022 is er € 6,5 mln. ontvangen vanuit OCW en gedoteerd en dit bestemmingsfonds. Dit betreft de helft van de eerder genoemde € 13 mln. dekking.

In 2023 is er € 4 mln. ontvangen vanuit OCW, dit bedrag is onderdeel van de aanvullende garantie vanuit OCW van afgerond € 30 mln. en heeft betrekking op de te verwachten kosten voor instandhoudingsprojecten 2023. Deze projectkosten zijn in 2023 nog niet gemaakt en derhalve gedoteerd aan het bestemmingsfonds.

11. Bestemmingsfonds aanvraag Bibliotheekbrief middelen

In 2023 is € 4,95 mln. beschikbaar voor het stelsel van openbare bibliotheken. Een deel van deze middelen is bestemd voor investeringen in en innovatie van de digitale infrastructuur, namelijk een gemeenschappelijk bibliotheekstelsel (GBS). Hieronder wordt verstaan de Europese Aanbesteding, de implementatie en het in beheer nemen van een gemeenschappelijk bibliotheekstelsel voor Nederlandse openbare bibliotheken. De activiteiten in het kader van dit voorstel worden uitgevoerd volgens de principes van de netwerkagenda: vanuit samenwerking tussen de bibliotheekorganisaties in het stelsel en met focus op de maatschappelijke opgaven.

In december 2023 is hiervoor een Rijksbijdrage ontvangen. In 2024 gaan de projecten starten en zullen de kosten uiteindelijk ten laste van dit bestemmingsfonds komen.

12. Bestemmingsfonds Werk aan Uitvoering

Het kabinet streeft naar een publieke dienstverlening die menselijk, wendbaar en toekomstbestendig is. Daarom is er een overheidsbreed programma ter verbetering van de publieke dienstverlening ingesteld: de werkagenda Werken aan Uitvoering (WaU). De KB heeft vier voorstellen inclusief onderliggende plannen en bijbehorende meerjarenbegrotingen ingediend:

- Website as a Service (WaaS)
- G!DS – Cockpit voor de digitale burger en samenleving
- AI-metadatering voor collecties
- Authenticatie ten behoeve van een LLO

13. Bestemmingsfonds Ondersteuning IDO's

In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties (BZK) hebben in de periode 2019-2022 de Manifestgroep en de KB het programma Digitale Inclusie samen vormgegeven. Vanuit dit programma zijn Informatiepunten Digitale Overheid opgezet, verzorgd door lokale bibliotheken, bedoeld voor hulp aan minder digitaalvaardige burgers en voor ieder ander die vragen heeft over de online overheidsdienstverlening. Met ingang van 1 januari 2023 is er een nieuwe governance: het programma Digitale Inclusie van MFG/KB is gestopt, en er is nu een nieuw programma onder aansturing van BZK. Het ministerie van BZK heeft de KB gevraagd om, opnieuw samen met SPN en de POI's, de landelijke ondersteuning voort te zetten. In 2023 heeft

de KB een voorschot van € 2,2 mln. ontvangen. Na eindverantwoording en decharge wordt de resterende € 0,5 mln. ontvangen.

14. Bestemmingsfonds OCW-Openprogramma

Binnen het ministerie van OCW is het programma OCW Open ingericht om bij te dragen aan het herstellen van het vertrouwen van de samenleving in het handelen van de overheid na de affaire rondom de kinderopvangtoeslag. Een van de deelprogramma's van OCW Open is het verbeteren van de informatiehuishouding en informatievoorziening (IHH/IV). De KB neemt deel aan dit deelprogramma en heeft hiervoor een verbeterplan ingediend. Voor de uitvoering van dit verbeterplan is vanuit het programma OCW Open een bedrag van € 108K toegekend aan de KB voor 2023.

Voorzieningen specificatie (4)

Voorzieningen specificatie (4)					
Uitsplitsing personele voorzieningen	Generatieplan voorziening	Jubileumvoorziening	Langdurig zieken voorziening	Wachtgeldvoorziening	Totaal personele voorzieningen
Bedragen x €1.000					
Stand aan het begin van de periode					
Voorzieningen aan het begin van de periode	957	479	-	696	2.132
Verloop gedurende de periode					
Dotaties	503	80	79	-	662
Onttrekkingen	-528	-49	-	-268	-846
Vrijval	-	-	-	-	-
Stand aan het eind van de periode					
Voorzieningen aan het einde van de periode	933	511	79	427	1.950
Voorzieningen met looptijd korter dan een jaar	330	48	76	285	739
Bedrag looptijd 1 tot en met 5 jaar	603	154	3	142	901
Bedrag looptijd meer dan 5 jaar	-	309	-	-	309

Generatieplanvoorziening

De voorziening ten behoeve van het generatieplan bedraagt eind 2023 totaal € 933K. Eind 2023 was er sprake van 26 deelnemers (eind 2022 28 deelnemers). Deze regeling is voor het eerst in werking getreden met de Cao-Onderzoekinstellingen 2018-2019.

Wachtgeldvoorziening

De wachtgeldvoorziening is gevormd omdat de KB eigen risicodragers is voor de werkloosheidswet. De wachtgeldvoorziening is gelijk aan de verwachte

kosten die doorbelast zullen worden door het UWV voor werkloosheidsuitkeringen. In 2023 is een bedrag van € 268K onttrokken aan deze voorziening. De totale wachtgeldvoorziening voor voormalige medewerkers die per 31 december 2023 binnen de wachtgeldregeling vielen bedraagt € 427K (2022 € 696K). Dit veroorzaakt een onttrekking aan de voorziening van € 268K. Het aantal wachtgelders bedroeg op die datum 8 (2022: 13). Het kortlopende deel van de voorziening bedraagt € 285K en deel 1 t/m 5 jaar € 142K. De wachtgeldvoorziening wordt niet geïndexeerd.

Kortlopende schulden (5)

Kortlopende schulden (5)		31-12-2023	31-12-2022
Bedragen x €1.000		Realisatie	Realisatie
Vooruit gefactureerde en -ontvangen termijnen op projecten	5.1	14.851	8.626
Crediteuren	5.2	4.385	4.540
Belastingen en premies sociale verzekeringen		7.483	8.657
Schulden ter zake van pensioenen		1.047	502
Overige schulden	5.3	3.360	8.628
Subtotaal kortlopende schulden		31.126	30.953
Overlopende passiva, uitsplitsing			
Vakantiegeld en vakantiedagen		2.500	2.002
Overige overlopende passiva		24	
Subtotaal overlopende passiva		2.524	2.002
Totaal van kortlopende schulden		33.650	32.955

Alle overige overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan 1 jaar.

Vooruitgefactureerde en -ontvangen termijnen projecten (5.1)

In deze post zijn verplichtingen opgenomen die in het kader van het landelijke programma Metamorfoze (conservering/digitalisering) zijn aangegaan. In 2023 zijn er, in het kader van Archiven en Collecties en het traject Boeken, Kranten en Tijdschriften, meer verplichtingen aangegaan dan in 2022. In 2023 zijn er ook meer extern gefinancierde projecten gehonoreerd. In de tabel 'Vooruitgefactureerde en -ontvangen termijnen projecten' wordt het nader toegelicht.

Verplichtingen aan derden (Metamorfoze)

De doelstelling van Metamorfoze is het (fysieke) conserveren middels digitaliseren van alle bedreigde archiven en collecties die voor de Nederlandse geschiedenis en cultuur van (inter)nationaal belang zijn. In aanmerking komende archiven en collecties worden door onafhankelijke adviescommissies voor dit AC-traject op basis van aanvragen uit het erfgoedveld geselecteerd. Het AC-traject is gebaseerd op 100% financiering.

Kortlopende schulden (5)		
Vooruitgefactureerde en -ontvangen termijnen op projecten (5.1)	31-12-2023	31-12-2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Realisatie
Programma's		
Verplichtingen aan derden (Metamorfoze)	6.018	5.960
Extern gefinancierde projecten	8.833	2.666
Totaal Programma's	14.851	8.626

Kortlopende schulden (5)		
Verloopstaat Verplichtingen aan derden (Metamorfoze)	2023	2022
Stand begin periode	5.960	4.673
Aangegane verplichtingen	2.381	2.796
Bijgestelde bedragen	-627	-283
Uitbetaalde verplichtingen	-1.696	-1.226
Stand einde periode	6.018	5.960

Extern gefinancierde projecten

Dit zijn projecten waarvoor de KB subsidie aanvraagt bij derden om deel te nemen aan externe projecten. Hieronder vallen onder andere onderzoeksprojecten, innovatieprojecten en deelname aan Europese projecten. In 2023 heeft de KB € 5.577K aan externe subsidies ontvangen en de lasten zijn € 5.076K. Projecten die in 2024 continueren zijn onder andere Indisch Erfgoed Digitaal, DBNL, Verbonden Erfgoed en het convenant met de Belastingdienst.

Crediteuren (5.2)

In het crediteurensaldo van € 4.385K zijn schulden aan personeel van € 1K opgenomen.

Overige kortlopende schulden (5.3)

De overige schulden van € 3.360K bestaan vooral uit nog te betalen kosten. Alle overige schulden hebben een looptijd korter dan één jaar. Het saldo is te verklaren door de nog te betalen bedragen voor het programma Digitale Inclusie van € 436K en overige nog niet ontvangen facturen betreffende de kosten van 2023.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

De belangrijkste niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen met een materieel financieel belang zijn als volgt.

Huurverplichtingen

Met het Rijksvastgoedbedrijf is een huurcontract voor het KB-gebouw gesloten tot en met 2035. De

huur (inclusief servicekosten/allonges) bedraagt in 2023 € 6.782K. De huur wordt elk jaar door het Rijksvastgoedbedrijf geïndexeerd. Daarnaast wordt de huur incidenteel aangepast met de zogenaamde allonges ter dekking/aflossing van de kosten van uitbreidingen/aanpassingen van gebouw en installaties die via de leenfaciliteit gefinancierd zijn. De verplichting korter dan 1 jaar bedraagt € 6.963K, € 26.392K voor 2 tot 5 jaar en € 47.203K > 5 jaar.

De KB zal haar fysieke collectie overbrengen naar het nieuwe magazijn in de Harnaschpolder. Op 10 september 2021 hebben het RVB en de KB een overeenkomst getekend waarbij RVB de opdracht krijgt het nieuwe, klimaatneutrale boekenmagazijn te realiseren door o.a. grond te verwerven, gebouw en installaties in eigendom van het RVB te realiseren. De KB is opdrachtgever en zal naar verwachting vanaf eind 2026 het gerealiseerde magazijn huren voor een nader te bepalen bedrag en onder nader te bepalen voorwaarden. Een eerste indicatie van de gebruiksvergoeding is circa € 3,9 mln. per jaar (vanaf 2026).

De KB als btw-ondernemer

De KB heeft met ingang van 2019 door middel van aangiften verzocht om teruggaaf van het saldo van betaalde btw inzake de kosten van digitale abonnementen en de af te dragen btw inzake de met deze activiteit gerealiseerde omzet. Op basis van deze aangiften heeft de Belastingdienst inzake 2019-2023 € 6,6 mln. uitbetaald en resteert een vordering van € 0,8 mln.

Kortlopende schulden (5)		
Verloopstaat extern gefinancierde projecten	2023	2022
Stand begin periode	2.666	1.710
Herrubricering van vordering naar schuld	5.666	712
Ontvangen subsidies	5.577	4.257
Kosten projecten	-5.076	-4.013
Stand einde periode	8.833	2.666

Kortlopende schulden (5)		
Overige schulden (5.3)	2023	2022
Tussenrekening netto lonen	24	32
Te betalen/voortuitontvangen bedragen programma Digitale Inclusie	436	4.331
Instandhoudingslasten huidig KB gebouw	-	915
Te betalen lasten	2.900	3.350
Totaal overige schulden	3.360	8.628

De KB is van mening zich te kunnen kwalificeren als ondernemer in de zin van de omzetbelasting en een volledig recht te hebben op aftrek van voorbelasting. In dat kader heeft de KB bezwaarschriften ingediend tegen de verstrekte teruggaafbeschikkingen. De Belastingdienst heeft deze bezwaarschriften bij brief d.d. 14 december 2020 afgewezen en de KB is hier d.d. 11 februari 2021 tegen in beroep gegaan. Het belang voor de KB is groot, mede in het licht van de dubbele huisvestingsuitdaging die zij de komende jaren heeft; over de jaren 2019-2023 gaat het om een extra teruggave van indicatief € 29,5 mln.

Vanwege het (huidige) standpunt van de Belastingdienst en de onzekere uitkomst van het vervolgproces heeft het bestuur de over 2019-2023 geclaimde btw-voorbelasting van totaal € 8,9 mln. niet in mindering gebracht op de kosten doch als verplichting in de balans per 31 december 2023 opgenomen. Verder is op de balans geen vordering over de geclaimde extra teruggave van indicatief € 29,5 mln. opgenomen, maar is de huidige situatie als zodanig toegelicht. Mocht de KB in het gelijk gesteld worden, dan resulteert dat in een vordering en lagere kosten in het jaar, waarin dat besluit genomen wordt.

Het hoger beroep is door de rechtbank op 20 september 2022 gegrond verklaard. De Belastingdienst is opgedragen om een aanvullende teruggaaf te verlenen van € 4.178.198. Door zowel de Belastingdienst als de KB is hoger beroep ingesteld tegen deze uitspraak. Dit zal worden behandeld door het gerechtshof Amsterdam. De uitkomsten van de uitspraak van 20 september 2022 zijn dan ook niet verwerkt in de jaarcijfers. Dit kan pas gebeuren nadat er uitspraak is gedaan over het ingestelde hoger beroep. De zittingsdatum van dit hoger beroep zou 6 februari 2024 zijn. Op verzoek van de Belastingdienst is de zitting uitgesteld tot een nadere datum.

Financiële instrumenten

De KB maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van financiële instrumenten die de onderneming kunnen blootstellen aan valuta-, rente-, kasstroom-, krediet- en liquiditeitsrisico's.

Kredietrisico: De KB loopt kredietrisico over leningen en vorderingen opgenomen onder handels- en overige vorderingen en liquide middelen. Het kredietrisico dat de KB concentreert zich voornamelijk op bestaande debiteuren en nog te factureren bedragen. Met de meeste tegenpartijen bestaat een lange relatie; zij hebben tijdig aan hun betalingsverplichtingen voldaan. De blootstelling aan kredietrisico van de KB wordt hoofdzakelijk bepaald door de individuele kenmerken van de afzonderlijke afnemers. Met

het merendeel van de afnemers wordt al meerdere jaren zaken gedaan en er is slechts in incidentele gevallen sprake geweest van verliezen.

Renterisico en kasstroomrisico: De KB heeft geen rentedragende vorderingen en schulden en loopt dus geen risico ten aanzien van toekomstige kasstromen. De KB maakt geen gebruik van rentederivaten.

Valutarisico: Als gevolg van het ontbreken van internationale activiteiten loopt de KB uit hoofde van in de balans opgenomen vorderingen en schulden geen valutarisico.

Liquiditeitsrisico: De KB bewaakt de liquiditeitspositie door middel van opvolgende liquiditeitsbegrotingen en -rapportages. Het management ziet erop toe dat voor de KB steeds voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Reële waarde: De reële waarde van in de balans opgenomen financiële instrumenten verantwoord onder kasmiddelen, kortlopende vorderingen en schulden e.d. benadert de boekwaarde daarvan.

Toelichting op de staat van baten en lasten

Bij de analyse van het financiële resultaat van de KB is het van belang op te merken, dat de begroting niet integraal is. Dat wil zeggen dat de begroting rekening houdt met een opbouw van de bestemmingsreserve huisvesting, maar niet met de aanwending van bestemmingsfondsen en -reserves. De aanwezigheid van fondsen en reserves geeft de mogelijkheid deze aan te wenden voor de financiering van lasten, waarmee in de begroting geen rekening is gehouden. Daarnaast begroten wij conservatief; projecten waarvan de middelen nog niet gecommiteerd zijn worden nog niet opgenomen. In de realisatie zijn de feitelijke binnengekomen middelen (en daaraan gerelateerde kosten) wel meegenomen.

Rijksbijdragen (6)

Rijksbijdragen (6)	2023	2023	2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Begroting	Realisatie
Rijksbijdragen OCW			
Rijksbijdragen OCW	135.396	108.472	119.869
Rijksbijdragen OCW	135.396	108.472	119.869

De KB wordt gefinancierd op basis van de WHW en de Wsob. De inkomsten zijn ten opzichte van 2022 met € 15.527K toegenomen. Dit verschil wordt veroorzaakt door:

- €3.621K e-content/e-lending
- €3.622K hogere Rijksbijdrage WHW
- €1.717K hogere Rijksbijdrage Wsob
- €4.950 aanvullende middelen kamerbrief
- €911K aangepast lezen
- €1.587K WaU-middelen
- €881K afname geormerkte Wsob-projecten

De ontvangen Rijksbijdrage ten behoeve van geaffilieerde instellingen is niet verwerkt in de staat van baten en lasten van de KB op aangeven van het

ministerie van OCW d.d. 5 maart 2020. Ten opzichte van de begroting 2023 valt de Rijksbijdrage 2023 € 26,924K hoger uit dan begroot door verschillende bijstellingen gedurende het jaar 2023 van:

- € 4.000K geormerkte middelen voor de instandhouding van het pand aan de Prins Willem-Alexanderhof 5
- € 4.071K voor loon- en prijscompensatie WHW
- € 3.750K voor loon- en prijscompensatie Wsob
- € 7.000K steunpakket voor de online Bibliotheek en e-lending, om tegemoet te komen aan de grote vraag naar e-books
- € 4.950K voor het landelijke digitale infrastructuur-programma
- € 1.049K voor geormerkte middelen Wsob

Rijksbijdragen (6)	
Specificatie ontvangen rijksbijdragen (bedragen x €1.000)	2023
Rijksbijdrage WHW	62.860
Rijksbijdrage WSOB	73.462
Ontvangen rijksbijdragen	136.322
Ontvangen Rijksbijdragen t.b.v. geaffilieerde instellingen:	
St. Bibliographie Linguistique	211
CDR (Centrale Discotheek Rotterdam)	500
CBCT (Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal)	215
Totaal rijksbijdragen in jaarrekening KB	135.396

Overige overheidsbijdragen en subsidies (7)

Overige overheidsbijdragen en subsidies (7)	2023	2023	2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Begroting	Realisatie
Subsidiegelden DBNL (Taalunie)	830	795	781
Programma Digitale Inclusie	2.240	2.800	20.934
Extern gefinancierde projecten	3.238	1.744	1.756
Totaal overige overheidsbijdragen en subsidies	6.308	5.339	23.471

De KB ontvangt overige overheidsbijdragen en subsidies van verschillende partijen, waaronder:

- Taalunie, subsidiegelden DBNL (€ 830K)
- Ministerie van BZK, Programma Digitale Inclusie (€ 2.240K)

Verder worden er ook subsidies vanuit overheidsinstellingen ontvangen ter behoeve van extern gefinancierde projecten:

- Ministerie van VWS, Programma Indisch Erfgoed Digitaal (€ 1.315K)
- Ministerie van Financiën, Samenwerking Belastingdienst (€ 375K)
- Ministerie van BZK, AI-Parade (€ 100K) en Programma Digitaal Burgerschap (€ 447K)
- Ministerie van OCW, Slavernijverleden Digitaal (€ 1.000K)

Programma Digitale Inclusie

Inzake het gezamenlijke programma Digitale Inclusie 'Hulp aan kwetsbare burgers' heeft de Manifestgroep een beroep gedaan op de Investeringspost 2020 van de Interdepartementale Commissie Middelen (ICM) van het ministerie van BZK.

Taalunie: DBNL

Een jaarlijkse subsidie van de Nederlandse Taalunie voor de samenstelling, beschikbaarstelling en het onderhoud van de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL). In 2023 zijn er 132.949 pagina's beschikbaar gesteld in DBNL.

Overige overheidsbijdragen en subsidies (7)			
DBNL	2023	2023	2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Begroting	Realisatie
Baten	830	795	781
Lasten	-700	-795	-593
Resultaat DBNL	130	-	188

Baten werk in opdracht van derden (8)

Baten werk in opdracht van derden (8)			
Werk in opdracht van derden	2023	2023	2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Begroting	Realisatie
Licentie-opbrengsten	935	770	864
Ontvangen subsidies overige projecten	1.509	714	1.613
Baten werk in opdracht van derden	2.444	1.484	2.477

De baten in opdracht van derden waren in 2023 € 960K hoger dan begroot mede dankzij hogere licentieopbrengsten van € 165K en hogere ontvangen subsidies inzake externe gefinancierde projecten van € 795K.

De stijging in licentie-opbrengsten bestaat uit de opbrengst van de KB-passen en de opbrengst van de

digitale abonnementen. Het aantal lidmaatschappen en daarmee de opbrengst in digitale abonnementen is met € 189K gestegen. De opbrengst KB-passen is met € 24K gedaald. In de ontvangen subsidies overige projecten zijn o.a. subsidiebijdragen vanuit stichting PICA voor programma's Digitaal Burgerschap (€ 1.068K) en Verbonden Erfgoed (€ 150K) opgenomen.

Overige baten (9)

Overige baten (9)	2023	2023	2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Begroting	Realisatie
Verkoop (onderwijs)materiaal	22	4	4
Overige baten	537	417	896
Overige baten	559	421	900

De overige baten bestaan grotendeels uit doorbelastingen aan derde partijen.

Personeelslasten (10)

Personeelslasten (10)	2023	2023	2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Begroting	Realisatie
Personeelslasten, uitsplitsing			
Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten, uitsplitsing			
Lonen en salarissen	29.536	33.808	25.963
Sociale lasten	4.008	-	3.455
Pensioenlasten	4.318	-	4.386
Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten	37.862	33.808	33.804
Overige personele lasten, uitsplitsing			
Dotaties personele voorzieningen	583	-	160
Lasten personeel niet in loondienst	8.265	9.641	8.603
Overige personele lasten	2.250	2.755	2.238
Overige personele lasten	11.098	12.396	11.001
Uitkeringen die personeelslasten verminderen	-136	-150	-167
Personeelslasten	48.824	46.054	44.638

Ten opzichte van 2022 vallen de personele lasten € 4.186K hoger uit. Deze toename is als volgt opgebouwd:

Personeelslasten (10)	
Oorzaak (bedragen x €1.000)	
CAO loonstijging 2% per 1-1-23 en 5% per 1-9-23	
FTE-stijging (429 FTE gemiddeld 2023 vs. 403 FTE gemiddeld 2022)	
Stijging lonen en salarissen	4.058
Stijging kosten personeel in loondienst	4.058
Stijging dotaties personele voorzieningen	423
Stijging dotatie generatieplan	343
Stijging dotatie langdurig ziekenvoorziening	79
Daling kosten externe inhuur	-338
Daling netto kosten externe inhuur	-338
Stijging overige personele lasten	12
Stijging reiskosten	208
Stijging transitievergoeding	67
Stijging diverse personele budgetten	31
Daling formatie-advisering	-48
Daling opleidingslasten	-63
Daling wachtgeldlasten	-289
Stijging arbeidsomstandigheden	55
Stijging bedrijfscatering	33
Overige stijging van lasten	17
Daling uitkeringen die personeelslasten verminderen (WAZO/WGA)	31
Totaal	4.186

Ten opzichte van de begroting vallen de totale personeelslasten € 2.770K hoger uit.
Dit verschil is als volgt gespecificeerd:

Personeelslasten (10)			
Fluctuaties personeelslasten 2023 t.o.v. begroting 2023 (bedragen x €1.000)			Impact
	Salarissen	Externe inhuur	Totaal
Vernieuwing	1	515	516
Digitale Duurzaamheid	-640	656	16
Programma Metamorfoze en BKT	-640	656	16
Inkoop E-content	-	88	88
Stelseltaken	1	-14	-13
Werk aan Uitvoering	43	-1.196	-1.153
Digitale Inclusie	209	-186	23
OCW-Open programma	27	-	27
Aangepast Lezen	371	656	1.027
Totaal aanwending bestemmingsreserves en- fondsen	-628	1.175	547
Hogere lasten t.b.v. extern gefinancierde projecten			
die niet begroot waren (kosten gedekt)	117	-7	110
Hogere lonen en salarissen	4.565	-	4.565
Lagere lasten van externe inhuur	-	-2.544	-2.544
Hogere personeelslasten vanwege mutaties personele voorzieningen	583	-	583
Lagere overige personeelslasten, wachtgeldkosten en WAO-ontvangsten	-491	-	-491
Totaal hogere personeelslasten	4.146	-1.376	2.770

Afschrijvingen (11)

Afschrijvingen (11)	2023	2023	2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Begroting	Realisatie
Afschrijvingen op materiële vaste activa			
Afschrijvingen op materiële vaste activa	2.127	2.280	1.975
Afschrijvingen	2.127	2.280	1.975

De toename van de afschrijvingen wordt grotendeels veroorzaakt door investeringen in de staf- en werksystemen.

Huisvestingslasten (12)

Huisvestingslasten (12)	2023	2023	2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Begroting	Realisatie
Huisvestingslasten, uitsplitsing			
Huurlasten	6.784	5.828	6.105
Onderhoudslasten	2.495	6.946	3.255
Lasten voor energie en water	2.755	3.833	1.750
Schoonmaaklasten	794	777	608
Belastingen en heffingen	22	18	14
Huisvestingslasten	12.850	17.402	11.732

De huisvestingslasten zijn € 4.552K lager dan oorspronkelijk begroot. Dit komt door verschillende factoren, waaronder hogere geïndexeerde huurlasten (€ 956K), lagere servicelasten (€ 1.078K), en lagere kosten

voor energie en water (€ 1.067K), waar in de initiële begroting geen rekening mee is gehouden. Daarnaast zijn de onderhoudslasten € 4.552K lager, voornamelijk als gevolg van uitgesteld onderhoud aan het gebouw.

Overige lasten (13)

Overige lasten (13)		2023	2023	2022
Bedragen x €1.000		Realisatie	Begroting	Realisatie
Overige lasten, uitsplitsing				
Administratie- en beheerlasten	13.1	63.321	61.576	75.624
Overige lasten		63.321	61.576	75.624
Separate specificatie kosten instellingsaccountant				
Accountantshonoraria inzake het onderzoek van de jaarrekening		230	260	211
Andere opdrachten		-	-	38
Accountantshonoraria		230	260	249

De in de tabel vermelde honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening hebben betrekking op de totale honoraria inclusief btw voor het onderzoek van de jaarrekening, ongeacht of de werkzaamheden al gedurende het boekjaar zijn verricht.

De overige lasten zijn € 1.745K hoger dan begroot. De voornaamste verklaringen van deze fluctuatie zijn als volgt:

- De lasten Stelseltaken IDO's zijn € 983K lager dan begroot.
- De lasten inkoop e-content/e-lending zijn € 3.343K lager dan begroot. De lagere lasten zijn te relateren aan de achterblijvende uitleningen van e-content ten opzichte van de begroting.
- De lasten van geoordeelde stelseltakensubsidies waren niet begroot (€ 1.441K). Dit betreft de lasten van het Bibliotheekconvenant,

Caribisch Nederland en de Certificering Taalhuizen. De bijbehorende baten waren ook niet begroot.

- De IT-lasten zijn € 1.147K hoger dan begroot. Dit is voornamelijk te wijten aan IT-services waarvan verwacht was dat deze in 2023 uitgefaseerd zouden worden, maar wat uiteindelijk niet het geval bleek.
- Tot slot is er sprake van hogere kosten gerelateerd aan Nationaal Programma- en derde-geldstroomprojecten (€ 3.574K). De grootste verschillen zijn als volgt:
 - € 2.244K hogere lasten extern gefinancierde projecten, hiervoor zijn ook extra baten gegenereerd
 - € 199K hogere lasten uitvoering BKT
 - € 274K lagere lasten Digitale Duurzaamheid
 - € 1.419K hogere lasten Metamorfoze

Specificatie Administratie- en beheerlasten (13.1)

Administratie- en beheerlasten (13.1)	2023	2023	2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Begroting	Realisatie
Lasten die samenhangen met geormerkte middelen			
Nationaal Programma en derde geldstroom projecten	10.743	7.169	8.817
Aangepast Lezen	12.802	12.281	12.146
Inkoop e-content	15.090	17.600	14.403
E-lending convenant	3.167	4.000	3.078
Landelijke Stelseltaken	886	1.341	1.707
Lasten stelseltaken IDO's	1.386	2.369	20.381
Lasten Stelseltaken Bibliotheekconvenant	1.028	-	-
Lasten Stelseltaken Caribish Nederland	218	-	-
Lasten Stelseltaken Certificering Taalhuizen	195	-	297
Subtotaal lasten die samenhangen met geormerkte middelen	45.515	44.760	60.829
Algemene lasten			
IT-lasten	10.755	9.608	7.781
Sectorkosten systemen	2.494	2.617	2.601
Aanschaffingen collectie	1.309	1.438	1.141
Portfolio vernieuwing	893	800	1.085
Algemene lasten	626	581	640
Communicatie- en marketingslasten	401	486	501
Onderhoud en bindwerk collectie	141	178	147
Overige bedrijfslasten	1.187	1.108	899
Subtotaal algemene lasten	17.806	16.816	14.795
Totaal	63.321	61.576	75.624

Saldo van financiële baten en lasten (14)

Financiële baten en lasten (14)	2023	2023	2022
Bedragen x €1.000	Realisatie	Begroting	Realisatie
Financiële baten	3.463	-	290
Financiële lasten	-	-	-
Totaal	3.463	-	290

De financiële baten hebben betrekking op de rentebaten van het saldo op de rekening-courant die in beheer is bij het Schatkistbankieren.

Wet normering topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de KB van toepassing zijnde regelgeving: Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren.

Het bezoldigingsmaximum in 2023 voor de KB is € 223.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

Bezoldiging topfunctionarissen								
Omschrijving	Gegevens							
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Aanhef	Mevrouw	De heer	De heer	De heer	Mevrouw	Mevrouw	Mevrouw	De heer
Voorletters	E.J.B.	J.W.	T.H.J	W.	K.	B.A.	A.S.	E.G.J.
Tussenvoegsel	van		v.d.					
Achternaam	Knibbeler	Wessel	Joustra	Stelt	Amat- moekrim	de Graaf	Roeters	Vossel- man
Gewezen topfunctionaris	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Functie(s)	Algemeen Directeur	Adjunct Directeur	Voorzitter ABC	Lid ABC / Voorzitter AC	Lid ABC	Lid ABC	Lid ABC / Lid AC	Lid AC
Aanvang functie	1-jan	1-jan	1-jan	1-jan	1-jan	1-jan	1-jan	1-jan
Einde functie	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec
Taakomvang (fte)*	1	1	_*	_*	_*	_*	_*	_*
Beloning	157.776	152.987	8.950	8.950	8.950	8.950	8.950	4.475
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	-	-	-	-	-
Beloning betaalbaar op termijn	22.874	22.855	-	-	-	-	-	-
Subtotaal bezoldiging	180.650	175.842	8.950	8.950	8.950	8.950	8.950	4.475
Onverschuldigd betaald bedrag bezoldiging	-	-	-	-	-	-	-	-
Totale bezoldiging	180.650	175.842	8.950	8.950	8.950	8.950	8.950	4.475
Afwijkend WNT-maximum								
Individueel WNT-maximum*	223.000	223.000	33.450	22.300	22.300	22.300	22.300	22.300
Motivering overschrijding bezoldigingsnorm	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT
Toelichting overschrijding bezoldiging								
Aanvang functie vorig verslagjaar	1-jan	1-jun	1-jan	1-jan	1-jan	1-jan	1-jan	1-jan
Einde functie vorig verslagjaar	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec	31-dec
Taakomvang (FTE) vorig verslagjaar*	1	1	_*	_*	_*	_*	_*	_*
Beloning in vorig verslagjaar	148.553	144.475	8.950	8.950	8.950	8.950	8.950	4.475
Belastbare vaste en variabele onkosten- vergoedingen in vorig verslagjaar	-	-	-	-	-	-	-	-
Beloning betaalbaar op termijn in vorig verslagjaar	23.403	23.303	-	-	-	-	-	-
Totale bezoldiging in vorig verslagjaar	171.956	167.778	8.950	8.950	8.950	8.950	8.950	4.475

*De leden van het Algemeen Bestuurscollege zijn wettelijk de bestuurders van de organisatie. De omvang van de aanstelling is niet geregeld in het aanstellingsbesluit, maar is beperkt tot de in paragraaf 1.1 van het bestuursverslag genoemde vergaderingen en de daaraan gerelateerde voorbereiding/opvolging. Het

Algemeen Bestuurscollege heeft in dat licht besloten om voor de leden van het Algemeen Bestuurscollege de volgende bedragen te hanteren als WNT-maximum: de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum.

Verbonden partijen

De algemeen directeur (of: 'bibliothecaris') of een door deze aan te wijzen plaatsvervanger is q.q. lid van de Raad van Toezicht (RvT) van Huis van het boek en de algemeen directeur is voorzitter van het bestuur van de Stichting Fonds Anny Antoine / Louis Koopman.

Belastingen

Gezien de beperkte omvang van de contractactiviteiten ten opzichte van andere baten is de KB door de Belastingdienst aangemerkt als zijnde niet belastingplichtig voor de Vpb.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum te noemen die relevant zijn voor de jaarrekening 2023.

Ondertekening

Den Haag, d.d. 12 maart 2024

Algemeen directeur

Dr. E.J.B. Knibbeler

Algemeen Bestuurscollege

mr. T.H.J. Joustra (voorzitter)

prof. dr. B. A. de Graaf

W. van der Stelt

drs. A.S. Roeters

dr. K. Amatmoekrim

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Algemeen Bestuurscollege van Koninklijke Bibliotheek

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Koninklijke Bibliotheek per 31 december 2023 en van het resultaat over 2023, in overeenstemming met Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs en de bepalingen van en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT); en
- zijn in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede balansmutaties over 2023 rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 'Relevante wet- en regelgeving' van het Accountantsprotocol OWB instellingen versie 2022, geldend vanaf boekjaar 2022 zoals vastgesteld op 30 november 2022.

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Koninklijke Bibliotheek te Den Haag gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2023;
- 2 de staat van baten en lasten over 2023; en
- 3 de toelichting met informatie van materieel belang over de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Koninklijke Bibliotheek zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet naleven wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Samenvatting

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 1,2 miljoen voor de getrouwheid van de jaarrekening.
- Materialiteit van EUR 4,3 miljoen voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede balansmutaties.

Risico's van een afwijking van materieel belang vanwege risico's gerelateerd aan fraude, niet naleven van wet- en -regelgeving en continuïteit

- Frauderisico's: veronderstelde risico van doorbreken interne beheersing door het management geïdentificeerd en verder uiteengezet in de sectie 'Controleaanpak risico van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving'.
- Risico's in verband met het niet naleven wet- en regelgeving: geen rapporteerbare risico's geïdentificeerd van een afwijking van materieel belang vanwege het niet naleven van wet- en regelgeving.
- Continuïteitsrisico's: geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd.

Kernpunten

- Verwerking en toelichting van de btw-positie.
- Naleving van de Europese Aanbestedingswet.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 1,2 miljoen (2022: EUR 1,0 miljoen). De materialiteit is gebaseerd op 0,9% (2022: 0,7%) van de totale lasten. Wij beschouwen de totale lasten als de meest geschikte benchmark, omdat dit aansluit bij de activiteiten van de organisatie. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

De materialiteit voor de financiële rechtmatigheid is bepaald op EUR 4,3 miljoen (2022: EUR 3,0 miljoen).

Deze materialiteit is gebaseerd op 3% van de totale (begrote) publieke middelen zijnde EUR 141,7 miljoen, zoals voorgeschreven in paragraaf 2.1.3 'Materialiteitstabel' van het Accountantsprotocol voor OWB-instellingen. In deze paragraaf van het Accountantsprotocol voor OWB-instellingen is tevens voor diverse posten/onderwerpen een specifieke materialiteit en specifieke rapportagegrens opgenomen, die wij hebben toegepast.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT die van toepassing is op het jaar 2023.

Wij hebben met het Algemeen Bestuurscollege afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 54.000 rapporteren aan hen alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn, waaronder de toelichtingsvereisten zoals deze gelden in het kader van de WNT.

Controleaanpak risico van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving

In de hoofdstukken 9.6 'Interne risicobeheersings- en controlesystemen' en 9.7 'Belangrijkste risico's en onzekerheden' van het bestuursverslag beschrijft het Algemeen Bestuurscollege de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleven van wet- en regelgeving.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de organisatie en de bedrijfsomgeving, en hebben wij de opzet en de implementatie van het risicomangement van de organisatie met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving beoordeeld. Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de klokkenluidersregeling, de regeling ongewenste omgangsvormen, de gedragscode en de procedures van de organisatie om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleven van wet- en regelgeving te onderzoeken. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het Algemeen Bestuurscollege, de Algemeen Directeur en de Portefeuillehouder verantwoordelijk voor de Bedrijfsvoering.

Voorts hebben wij onder meer de volgende controlewerkzaamheden uitgevoerd:

- evaluatie van nevenfuncties van bestuursleden en/of andere werknemers;
- inlichtingen inwinnen omtrent mogelijke meldingen van incidenten inzake de diverse regelingen zoals de klokkenluidersregeling, de regeling ongewenste omgangsvormen en de gedragscode;
- een workshop frauderisico's uitgevoerd samen met forensische collega's en medewerkers van Koninklijke Bibliotheek.

Daarnaast hebben wij werkzaamheden uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de wet- en regelgeving die op Koninklijke Bibliotheek van toepassing is en geen onderdeel zijn van onze controle van de financiële rechtmatigheid. Wij hebben geen rechtsgebieden geïdentificeerd die een waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de getrouwheid van de jaarrekening.

Wij hebben de risicofactoren voor fraude en niet-naleven van wet- en regelgeving geëvalueerd om na te gaan of deze factoren duiden op een risico op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude die relevant zijn voor onze controle, inclusief de relevante veronderstelde risico's vastgelegd in de controlestandaarden:

— Doorbreken van de interne beheersing door het management (een verondersteld risico).

Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording als niet relevant, aangezien 94% (2022: 81%) van de baten de jaarlijkse Rijksbijdrage van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap betreft. Deze jaarlijkse Rijksbijdrage dient in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft volledig te worden verwerkt als bate in de staat van baten en lasten.

Wij hebben als volgt ingespeeld op het van toepassing zijnde verondersteld risico:

Doorbreken van interne beheersing door het management (een verondersteld risico)

Risico:

— Het management is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijken te werken.

Controleaanpak:

— Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd van interne beheersingsmaatregelen die relevant zijn voor het mitigeren van de risico's op fraude en niet-naleven van wet- en regelgeving, zoals het identificeren van werkzaamheden met betrekking tot journaalposten.

— Wij hebben een data-analyse uitgevoerd op journaalposten met een hoger risico als ook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het management geëvalueerd, waaronder journaalposten gebaseerd op handmatige betalingen en ongebruikelijke omschrijvingen. Waar we onverwachte journaalposten of andere risico's identificeerden via onze data-analyse, hebben we aanvullende controlewerkzaamheden uitgevoerd om op elk geïdentificeerd risico in te spelen. Deze werkzaamheden omvatten ook het herleiden van transacties naar de broninformatie.

— We hebben een element van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, te weten het proces beoordeeld ten aanzien van de aanschaf van 'Bijzondere Collectie' items.

Onze procedures om in te spelen op geïdentificeerde risico's op fraude, hebben niet geleid tot een kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het Algemeen Bestuurscollege en aan de Auditcommissie.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-nakomen van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

Controleaanpak continuïteit

Het Algemeen Bestuurscollege heeft zijn continuïteitsbeoordeling uitgevoerd en geen significante continuïteitsrisico's geïdentificeerd zoals toegelicht in hoofdstuk 9 Continuïteitsparagraaf van het bestuursverslag. Onze procedures om de continuïteitsbeoordeling van het Algemeen Bestuurscollege te beoordelen omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle kennis hebben, waaronder de wettelijke taak van Koninklijke Bibliotheek en de jaarlijkse rijksbijdrage van het ministerie van OCW;
- analyse van de financiële positie ultimo boekjaar, ten opzichte van voorgaand boekjaar en de goedgekeurde begroting en verwachte uitgaven op indicatoren die kunnen duiden op significante continuïteitsrisico's.

De resultaten van onze risicobeoordeling procedures, inclusief onze overweging van de bevindingen uit controlewerkzaamheden op andere gebieden, hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het Algemeen Bestuurscollege gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Verwerking en toelichting btw-positie

Omschrijving

Koninklijke Bibliotheek heeft in de toelichting op de jaarrekening onder 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen' een uitleg opgenomen over het geschil met de Belastingdienst onder het kopje 'Koninklijke Bibliotheek als btw-ondernemer'. Het geschil ziet toe op de vraag of Koninklijke Bibliotheek kwalificeert als ondernemer (voor een deel van de activiteiten) in de zin van de omzetbelasting. De uitkomsten van dit geschil zijn hoogst onzeker waardoor een betrouwbare schatting van de mogelijke vordering niet is te maken. Koninklijke Bibliotheek heeft derhalve de geclaimde btw-voorbelasting van totaal EUR 8,9 miljoen (over de jaren 2019 tot en met 2023) niet in mindering gebracht op de kosten, en het bedrag dat de Belastingdienst reeds heeft gerestitueerd als verplichting opgenomen in de balans per 31 december 2023. Daarnaast heeft Koninklijke Bibliotheek geen vordering (bate) opgenomen inzake de geclaimde extra teruggave van indicatief EUR 29,5 miljoen over dezelfde periode.

Gezien de complexiteit, de omvang van de bedragen en de impact die de uitkomst van het geschil op de cijfers heeft, hebben wij hier in onze controle bijzondere aandacht aan gegeven.

Onze aanpak

Wij hebben tijdens de risicoanalyse kennisgenomen van het standpunt van Koninklijke Bibliotheek. In het kader van het verkrijgen van voldoende geschikt controlebewijs hebben wij ingediende bezwaarschriften en de relevante correspondentie tussen de Belastingdienst en Koninklijke Bibliotheek geïnspecteerd, alsmede de betreffende btw-bedragen gecontroleerd aan de hand van de ingediende aangiften en bankstukken (waaruit ontvangsten blijken). Wij hebben kennis genomen van de standpunten (inclusief verwerkingswijze en activeringscriteria) van Koninklijke Bibliotheek en haar externe belastingadviseur ten aanzien van de verwerking en toelichting in het bestuursverslag en jaarrekening.

Onze observatie

Op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden vinden wij de inschattingen van het Algemeen Bestuurscollege redelijk en de huidige verwerkingswijze en toelichting passend.

Naleving van de Europese Aanbestedingswet

Omschrijving

De op Koninklijke Bibliotheek van toepassing zijnde Europese Aanbestedingswet- en regelgeving is uitgebreid en complex. Gezien het belang van het voldoen aan de aanbestedingswet- en regelgeving voor de financiële rechtmatigheid hebben wij bijzondere aandacht gegeven aan het vaststellen van de naleving van relevante bepalingen van deze wet- en regelgeving.

Onze aanpak

Koninklijke Bibliotheek heeft in 2023 na afloop van elk kwartaal alle bestedingen geanalyseerd op een juiste marktbenadering overeenkomstig de Europese Aanbestedingswet- en regelgeving. Koninklijke Bibliotheek heeft een niet-significante afwijking geconstateerd van EUR 2,1 miljoen. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen op de interne analyses, gevoerde gesprekken met inkopers, het managementteam en inspectie van relevante documentatie, zoals specifieke afwegingen die door Koninklijke Bibliotheek zijn gemaakt en vastgelegd:

- de classificatie van de door Koninklijke Bibliotheek als unieke aangemerkte diensten, waarvoor geen aanbestedingsprocedure hoeft te worden doorlopen, geanalyseerd;
- de aard en omvang van de afwijkingen nader onderzocht, alsmede onderzoek uitgevoerd naar eventuele andere mogelijke afwijkingen.

Onze observatie

Op basis van onze werkzaamheden bevestigen wij de totale onrechtmatigheid van EUR 2,1 miljoen.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 sub j Uitvoeringsreglement WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs en op grond van de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.2.3 'Bestuursverslag' van het Accountantsprotocol voor OWB-instellingen is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs, paragraaf 2.2.3 'Bestuursverslag' van het Accountantsprotocol voor OWB-instellingen en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het Algemeen Bestuurscollege is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs, paragraaf 2.2.3 'Bestuursverslag' van het Accountantsprotocol voor OWB-instellingen is vereist.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn door het Algemeen Bestuurscollege op 1 juni 2019 benoemd als accountant van Koninklijke Bibliotheek voor de controle van het boekjaar 2019 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

Geen verboden diensten

Wij hebben geen verboden diensten als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van Organisaties van Openbaar Belang geleverd.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het Algemeen Bestuurscollege voor de jaarrekening

Het Algemeen Bestuurscollege is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs en de bepalingen van en krachtens WNT.

Het Algemeen Bestuurscollege is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 'Relevante wet- en regelgeving' van het Accountantsprotocol voor OWB instellingen. In dit kader is het Algemeen Bestuurscollege verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het Algemeen Bestuurscollege noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het Algemeen Bestuurscollege, verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het Algemeen Bestuurscollege afwegen of Koninklijke Bibliotheek in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het Algemeen Bestuurscollege de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het Algemeen Bestuurscollege het voornemen heeft om Koninklijke Bibliotheek te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het Algemeen Bestuurscollege moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of Koninklijke Bibliotheek haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het Algemeen Bestuurscollege en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het Algemeen Bestuurscollege gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of Koninklijke Bibliotheek haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevant gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het Algemeen Bestuurscollege onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing. In dit kader geven wij ook een verklaring aan de Auditcommissie op grond van artikel 11 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van Organisaties van Openbaar Belang. De in die aanvullende verklaring verstrekte informatie is consistent met ons oordeel in deze controleverklaring.

Wij bevestigen aan het Algemeen Bestuurscollege dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het Algemeen Bestuurscollege hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den Haag, 14 maart 2024

KPMG Accountants N.V.

W.A. Touw RA

Statutaire naam, vestigingsplaats en rechtsvorm

Bevoegd gezag nummer 20309
Statutaire naam Koninklijke Bibliotheek
Juridische vorm Publiekrechtelijk zelfstandig
bestuursorgaan met
rechtspersoonlijkheid
KVK-nummer 27377634
Sector Onderwijsgerelateerd

Statutair adres

Straatnaam Prins Willem-Alexanderhof
Huisnummer 5
Postcode 2595 BE
Vestigingsplaats Den Haag

Correspondentieadres

Postbusnummer 90407
Postcode 2509 LK
Plaats Den Haag

Website

www.kb.nl

Contactpersoon

Anouk Janssen anouk.janssen@kb.nl
Bestuurssecretaris +31 (0)6 30 64 24 71

CC-BY 4.0

Tenzij anders vermeld is alles in dit werk gelicenseerd onder een Creative Commons Naamsvermelding 4.0-licentie. Wanneer je gebruik wilt maken van dit werk, hanteer dan de volgende methode van naamsvermelding: ©2024 KB, Jaarverslag 2023, CC BY 4.0 [zie <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.nl>].

Colofon

Uitgever
KB, 2024

Eindredactie
Anouk Janssen,
Martine Koenders,
Elsbeth Kwant

Meer informatie
anouk.janssen@kb.nl

Illustraties
Aron Vellekoop León

Vormgeving
Suze Swarte
Laura Bolczek

KB } nationale
bibliotheek